

ÜLIÕPILASLEHT

1937

3 PAASTUKUUL

Moodsaid **kleidiriideid,**

Interlokk trikoopesu,

Siidist **cotton-sukki,**

ja plateeritud sukki

"ILMATAR"

SOOVITAB

A./S. OSKAR KILGAS

ÜLI P I L A S L E H T

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

NR. 3

23. MÄRTSIL 1937

XXI AASTAKAIG

Mõtteid Eesti ja Soome üliõpilaskondliku hõimutöö praktilisist rakendusvõimalusist

Üks soome hõimutegelasi on öelnud kord, et „kaks rahvast, olgugi nii lähedased sugulased kui eesti ja soome rahvas, ei saa alati kokku sobitada oma päevapoliitilisi huve. Õieti on päris loomulik, et lähedaste naaberrahvaste vahel võib tekkida lahkavumusi näiteks majanduspoliitilisel alal. Üksteisest kaugemal asuvail sugulasrahvail on palju kergem teotseda üksmeelselt, kuna neil on võrdlemisi vähe sääraseid poliitilisi ja majanduslikke kokkupuute-kohti, kus nende huvid võiksid sattuda vastamisi.“

Saame käsitleda hõimusuhteid ainult apoliitilisel pinnal, sellisel pinnal, kus ühtlased huvid kannavad meid edasi, mõlema maa üliõpilaskonno ühiste sihtide ja üksteise leidmise poole. Ehkki võiks möönda, et ka need päevapoliitilised eri meelsused on ajutise iseloomuga ning sõprussidemete tihenedes üha enam kaotavad oma akuutsuse, peab siiski veelkordselt rõhutama, et üliõpilassõpruse vaimus toimuv koostöö tuleb hoida neist lahus; see koostöö peab jälgima kõike seda, mis meid ühendab.

Eesti ja Soome üliõpilaskondlik hõimutöö ongi kantud sellest vaimust. See hõimutöö üha lähendab just üksikuid kaasvõitlejaid, missugune sõprus ei saa olla ega olegi ametlikku laadi, vaid just isiklikele tundeile rajatud.

Võib-olla on tundunud, et need hõimusuhted on olnud mõnikord pingelised, kuid ka see pinge on olnud alati edasiviivaks teguriks. Ehk see peabki nii olema, teatav pinge võib-olla suudabki paremini edasi viia neid suhteid kui ükskõiksus, mille tagajärjeks kohalpäsimine ja loidus.

Ei tahaks küll öelda, et Eesti ja Soome üliõpilaskondlikes hõimusuhtes on olnud eksitusi, kuid usun, et edaspüüdmisses, uute sihtide vilje-

lemises võiks juhtuda vigu, neid ei tule siis vaadelda suhete jahrenemisena, vaid vastuoksa, tunda pigemini rõõmu, et ollakse võitlemas mõlema maa ühise ilusa tuleviku eest.

Võime rahuldustundega vaadelda senist hõimutööd. On palju saavutatud ning jõutud mitmel alal eesmärgile. Möödunud suvel peetud Soome-Ugri kultuurkongress Tallinnas on selle üheks paremaks tõestajaks. Nüüd võis kuulda ja tunda hädameelt, et Soome valitsusringides on algatatud Eesti-Soome kultuurilepingu idee, mis tulles lähemal ajal teostamisele, on jälle suur samm edasi.

Üliõpilaskondlikul hõimutööl on kahtlemata suur ülesanne valmistada ette ja luua pinda riiklikele hõimusuhtele. Sellepärast tuleb sellele omistada küllaldaselt suurt tähelepanu. Eelkõige peame pidama meeles, et hõimutöö kandjaks ei tohi olla vaid paberlike lepete ridamik, see ei tohi olla pääliskaudne viisakusakt. Hõimutöö peab olema kõigepäält südame ja tunde asi. Saame siis edasi jõuda, kui hõimusuhete arendamine muutub kõigile endastmõistetavaks ja nende hääks tehakse innustatult ja intensiivselt tööd.

Meil on hõimutöö kohta avaldatud seni peamiselt ideelist laadi kirjutisi ning peetud kõnesid „hõimuromantika“ pinnal. Sellistel esinemistel on kindlasti väga suur mõju ja tähtsus sõprussidemete tihendamisele. Hõimutööd käsitlevais ettekandeis ja artiklis ei ole ühtki sõna asjatult kulutatud, pigemini võiks öelda, et neid on olnud liigagi vähe.

Hõimusihtide taotlemiseks on üliõpilastel kahtlematult kõige enam võimalusi. Märgiksimine vaid sõpruslepinguid, mis seovad kõiki

soome osakondi suure enamiku meie üliõpilasorganisatsioonidega. Need kõnelevad enda eest. Sellega on loodud konkreetne põhi hõimutöö teostamiseks, sest — ei piisa lepinguist üksi. Peaülesandeks on anda sisu neile lepinguile, tegelik sisu, mis viib meie hõimutöö praktilisele, konkreetsele alale. Selle kohta on juba mõningaid mõtteid avaldatud nii meie kui ka soome üliõpilaslehtedes ning osaliselt teostatudki. Ei oleks aga vahest tarbetu juhtida neile veelkordset tähelepanu.

Esitaksin lühikese ülevaate neist hõimusuuhete praktilisest rakendusvõimalusist, mis võiksid tulla kõnesse lisaks senistele.

1. Stipendiaatide vahetus üksikute soome Osakondade ja Tartu üliõpilasorganisatsioonide vahel on juba teataval määral teostamist leidnud, lisaks üliõpilaskondade, riigi ja muile stipendiumele. Selline stipendiaatide vahetus suudab kindlasti väga palju kaasa aidata mõlema maa üliõpilasnoorte lähenemisele. Stipendiaadid elades hõimurahva hulgas peavad saama ja saavad kindlasti palju sõpru kohalikes üliõpilasringes. Need sõprussidemed edaspidi, kui mitte kohe, lähendavad väga suuresti mõlemat maad kõigis tema eluavaldusis.

Kuid vaatame edasi. Stipendiaat on kohustatud esinema ettekandega oma maa elust, peamiselt küll üliõpilaselust. Siin võiks seda nõuet laiendada veelgi. Stipendiaat peaks kõnelema oma maa kõigist eluavaldusist. Mõtlen siin eriti üldkultuurilisi ülevaateid, näiteks ajaloost, maa-teadusest, kunstist, kirjandusest, koolikorraldusest, majanduselust jne. jne. Teemadest ei tuleks puudust. Eesmärgiks on — tutvustada võimalikult igakülgset oma maa eluga. Sellised ettekanded annavad kindlasti parema pildi hõimumaa oludest, kui seda on saanud koolis ja mujal. Sest sageli on andmedki vananenud, kõnelemata aine piiratud kooliraames. Seepärast suudab selline originaalne ettekanne anda palju lisa senistele teadmistele, eriti valgustades just neid alasid, mis võiksid huvi pakkuda akadeemilisele kuulajaskonnale. Stipendiaadil on ja võiks olla enamgi ülesandeid, kuid eelmainitu on vahest tähtsaim.

2. Käsitlusele tulevad ka ekskursioonid sõprusorganisatsioonide aastapäevile, suvepäevile jne. Vastuvõtja organisatsiooni hooleks oleks muretseda saabuvaile kortereid, võimalikult oma kaasvõitlejate, resp. vilistlaste juures, võimaldada vaba pääs pidustusile, koosviibimisile jne. Küllatulejad kannaksid muud kulud ise. (Sõidu-, söögi- ja muud sellelaadilised kulud). Neil põhimõtetel korraldatud üliõpilaste ekskursioonid ei tohiks olla kellelegi ülejõukäivaiks. Muidugi üheks eelduseks on küllatulejate arvu määritlemine. Vastuvõtja organisatsioon peaks teatama,

kuipalju külalisi ta saab üldse vastu võtta, neist kuipalju paigutada omapoolselt korteritesse ning kuidas ülejäänud võiksid omale leida peavarju. (Neile võiks lisada juurde hotellide toahinnad.) Selline moodus on rõõmustaval kombel juba teataval määral kehtimas.

Usun, et selliselt korraldatud ekskursioonid aitavad palju kaasa vastastikuste sõprussidemete süvendamiseks. Nii ei ole karta kummalgi poolle liiga suuri kulusid, mis paraku kahjuks seni on takistanud — üliõpilaste finantsilisest seisukohast lähtudes — tihedamat suhtlemist.

3. Kõne alla tuleb ka suvine üliõpilasvahetus. Sellel alal ei ole seni veel kahjuks küllalt palju edasi jõutud. Üliõpilasvahetusel on omad raskused, eriti nende üliõpilaste puhul, kes elavad linnades ka suvel. Kuid võimalusi selleks on kindlasti ka siis. Seda üliõpilasvahetust peaksid korraldama sõprusorganisatsioonid omavaheliselt, senine üldüliõpilaskondlik moodus ei ole näivalt küllalt hästi õnnestunud.

4. Tuleks leida võimalusi sõprusorganisatsiooni aastapäevil omapoolse ettekandega esineda. Soome Osakondade aastapäeva programm võiks seda vahest kergemini mahutada, ehkki ka meil üliõpilasorganisatsiooni aastapäeval selleks võimalusi võiks leida. Sellised ettekanded võiksid käsitleda mitmesuguseid rahvuskultuurilisi probleeme, mis esitatuna selle maa keeles, kus viibitakse, suurel määral oleksid tutvustavaks ja õpetlikuks vahendiks.

5. Puhtüliõpilaselu alalt oleks otstarbekohane, kui vahetataks aasta-, resp. semestriaruandeid. Need peaksid sisaldama lühikese ülevaate kõigist organisatsiooni sise- ja välistegevuslikest üritusist. Selline ülevaade tutvustaks lähemalt sõprusorganisatsiooni eluavaldusiga, mis on kindlasti vajalik üksteise täielikuks mõistmiseks.

Eelmainitud põhimõtted on teataval määral juba rakendatud tegelikku tööle. Tahaksin juurde lisada veel mõningaid esildusi, mida võimaluse korral võiks võtta tarvitusele Eesti ja Soome üliõpilaskondliku hõimutöö intensiivistamiseks.

6. Kõigepeält mõtlen ettekannete pidamist hõimumaa aladel. Näiteks mõne soome kirjaniku või kunstniku juubeli puhul võiks pidada eesti organisatsioonis sellekohane ettekanne, ja ümberpöörduvalt. Esijoones muidugi on võimalus kasutada kohalolevaid andmeid ja materjale, kuid on mõeldav ka nende saatmine asjast huvitatule organisatsioonile üle lahe.

Arendades edasi seda mõtet, võime leida juba uue mooduse. Näiteks peetakse meil Eestis mõne populaarse kirjaniku juubelit, nüüd võiks kirjutada ülevaate tema elust ja tegevusest ning lähendada see juba valmis referaadina üle lahe

Spordiliikumine

ja üliõpilasspordi reformivajadusi

Spordiliikumine ja sellega ühes spordivaimustus leiab meil Eestis viimastel aastatel, eriti pärast Berliini olümpiaadi eesti spordisangarite suuri saavutusi, üha rohkem ja rohkem pinda. Säärast nähet võib aina tervitada, sest see näitab, et sport hakkab ka meil võitma massis poolehoidu ja hääd suhtumist. „Sport rahvamassidesse!“ — säärast loosungit on meie spordijuhid juba kauemat aega propageerinud. Spordikindralid on eesti spordi heaks toonud palju ohvrimeelsust, head tahtet midagi luua ning osutanud püsivat tööd, et Eesti sporti tõsta väärikale kohale teiste rahvaste peres. Muidugi ei saa salata, et mõningail aladel ja mõningate kildkondlike sporditegelaste suurest „kolkapatriotismist“ on jäetud palju tegemata, või siis on toimitud spordimõiste seisukohalt ebaväärikalt. Ent need spordijüngrid, kes on end rakendanud täie innuga Eesti spordi hea nime teenistusse, võivad täie rahuldustundega vaadata oma tegevuse viljakust, mis esile kerkis eriti möödunud olümpiaaastal ja näitab ikka enam ja enam tõusutendentsi. Ei tohi aga unustada, et pärast olümpiaadi raskejõustiku võite, võib väga kergesti sattuda ainuüksi nimetatud spordiala eelistamisele. Oleks täiesti kuritegu nende teisi alasid harrastavate sportlaste vastu, kui vaid tähelepanu pööratakse enimal määral ühele alale. Ütleme näiteks kas ainult Eesti sportlased-kergejõustiklased olid süüdi, et nad ei saavutanud olümpiaadil säärast edu, nagu kaasmaalased —

raskejõustiklased. Allakirjutanu arvab peituvat vea hoopis mujal, mis on palju sügavamalt laadi.

Meie sportlaste taimelavaks ja Eesti spordi tõhusaks viljelejaks on suurel määral üliõpilassnoorus. Sirvides meie sportlaste nimestikke, siis paistab kohe silma, et väga märgatav protsent meie spordi juhtidest ja tegevsportlastest kuulub üliõpilaste ridadesse. See asjaolu paneb üliõpilasspordi-liikumise juhtide õlgadele määratu vastutuse. Neist üliõpilasspordi-liikumise teostajaist ja propageeriyaist oleneb oluliselt tähtsal määral Eesti spordi õige suund ja üldareng.

Kahtlematult peame alla kriipsutama nende väheste juhtide tegevust ja senist spordivaimustuse loomist üliõpilaskonnas. Ent tahtmatult ei saa mööda minna senise spordijuhtimise puudusist ja neist väärnähetest, mis oma puuduliku struktuuri juures on aset leidnud üliõpilaskonnas.

Kahjuks, kas juhtide vilumatusest, küllaldase huvi puudusest asja vastu või mõnel muul põhjusel on jäetud meie üliõpilassport väga mitmelgi alal vaeslapse ossa. Teda ei ole suudetud hingestada üliõpilassnoorusse, ta on jäänud kõrvaliseks teiste harrastuste kõrval, milliseid veel leidub imestamapanevalt palju rahvuslikult mõtlevas eesti üliõpilaskonnas mitmesuguste endiste „Maarjamaa valitsejate“ jäänustena. Paljud meie oletatavad tulevikusportlased keskkooli põlves on olnud oma spordikarjääri lootusrikkal algusel, kuid siirdudes ülikooli, kas oma iseloomu selgroo-

Soome oma sõprusorganisatsioonile, kes ise hoolitseks juba tõlkimise ja ettekandmise eest.

Läheme veelgi edasi. Selliselt on võimalik vahetada igalaadilisi ettekandeid, referaate ja kõnesid. Kui mingisugune küsimus on päevakorral, lähetame sellesisulise ettekande üle lahe. Samuti on mõeldav ka selline moodus, et palutakse sõprusorganisatsioonilt ettekannet, referaati mingi eriküsimuse kohta, mille vastu on tekkinud üldine huvi. (Näiteks viimati meil suur poleemika „Niskamäe naiste“ ümber. Oleks olnud huvitav kuulda just soomepoolseid arvamusi selle kohta).

7. Üliõpilaste hulgas on alati küllalt ajakirjandusliku närviga isikuid. Ei teeks raskusi kirjutada mõningaist oma maa oludest. Need artiklid tuleksid kohapääl tõlkida vastava maa keelde, kuhu nad on määratud ja lähetada siis üle lahe kas sõprusorganisatsioonile või juba üliõpilas-

konna välistoimkonnale, kes püüab neid mahutada sobivatesse ajakirjadesse. Tahan nimelt öelda, et need kirjutised võiksid olla kõigilt aladelt ja sellekohaselt tuleksid siis ka erilaadilistesse ajakirjadesse. Võimalusi selleks peaks olema. Senised kogemused on näidanud, et ajakirjade toimetustes alati häälmeelel kasustatakse kirjutisi hõimumaa oludest ning säälseist eriküsimusist.

Need ei ole kaugeltki veel kõik võimalused hõimusuhete konkretiseerimiseks. Kuid juba töö enda juures selgub, kas need on küllalt hääd, või leidub hoopis sobivamaid ja paremaid võimalusi hõimutöö tegelikuks rakendamiseks. Julgen aga loota, et neidki küsimusi võetakse kaalumisele ja antakse oma parim mõlema maa suurenevaks sõpruseks ja koostööks.

Helsingis, 15. märtsil 1937. a.

Hanjo Nihtig.

tuse või muul põhjusel hakkavad õilsa spordi asemel harrastama mitmesuguseid muid huvialasid. Kui aga arvesse võtta viimastel aastatel ülikooli siirduvate inimeste noorust, 17—18 aastat, siis saab mõistetavaks, et kergesti võib säärane nooruk sattuda korraliku spordivõimaluse puudumisel hoopis valele teele. Ent säärased nähteid pareerib julgelt võimas ja hästikorraldatud üliõpilasspordiliikumine.

Senine üliõpilasspordi organisatsioon ning selle juhtimine on seisnud kahjuks nõrgal alusel. Ülikooli Kehalise Kasvatuse Instituudi otsekohese tegevuse lõpetamisel ei ole sealseid ringkonnas enam märgata säärast hoogsat ning sihikindlat rakendatud töömeetodit, nagu see oli varem. Tehakse ainult üht-teist hädavajalikku ja sedagi võib-olla vaid moraalse kohustusena. Samuti puudus selgroog endisel Üliõpilaskonna Kehalise Kasvatuse Toimkonna tegevusel, üksikute organisatsioonide — poolte „kohtade jagamise“ huvides asusid juhtima nimetatud toimkonda mitmel korral isikud, kel polnud selle ala vastu tunduvatki huvi ega tahtmist midagi uut läbi viia. Moraalse kohustusena korraldati vanade traditsioonide kohaselt seni asetleidnud kõige hädavajalikumad võistlused ja mõni üksik välisvõistlusreis. On selge, et ei saa süüdistada mitte põrmugi inimesi, kes mõnikord isegi vastu oma paremat arusaamist asusid juhtima nimetatud toimkonda, vaid siin peegeldub jällegi senise üliõpilaskonna nõrgale ja valele alusele rajatud vundament.

Kõiki neid puudusi tahavad selgitada mõningad alljärgnevad tõigad. Nagu teada, on meie üliõpilasspordit rakendatud ainult mõne üksikuma ala teenistusse, senise tegevuse viljana on täiesti sööti jäänud talispordi alad, mis just eriti omavad tervislikult tähtsa seisukoha. Samuti pole eriti rõhku pandud kergejõustiku alade intensiivsemale harrastamisele ega sihikindlate võistluskogemuste loomisele. Oleks tarvis korraldada ka organisatsioonidevahelisi võistlusi, et innustada uusi noori kergejõustikualade taotlemisele. Sportlastele välisvõistluste hankimine, luues sellega õigeid võistluskogemusi ja isegi mitmel korral suuteliste sportlaste välisvõistlustele saatmine Eesti üliõpilasspordi väärrika nime kaitsmiseks, on spordijuhtide ja organisatsioonide mitteintensiivse teotsemise tõttu jäänud mitmel korral teostamata. Meenub 1935. aasta suvel toimunud ülemaailmne üliõpilasspordilõpetus Budapestis, kuhu Eesti üliõpilasspordilaste saatmine suuremal arvul jäi teostamata, kuna üliõpilasspordi juhid alles viimasel minutil, kui juba meeskond koostatud, leidsid, et sõidukuludeks vajaline summa puudub. Pöörduiti toetuse saamise palvega hr. Riigivanema poole, ent see oli juba liiga hilja, sest hr. Riigivanema toetus sai teatavaks olümpiaadi eelpäeval. Mõrudaks pilliks

kujunes samuti Eesti üliõpilaskonnale Berliini olümpiaadist osavõtt. Sakslaste lahel kutsel paluti osa võtta juba veebruarikuus saadetud teadaandes 30 üliõpilasspordilasega Berliini olümpia ajal korraldatavast rahvusvahelisest üliõpilasspordilaste laagrist ja ülemaailmsest kehakultuuri kongressist. Jätame rõhutamata nimetatud meeskonna koostamise, mis lõpuks mitmekesistele keerulisele kombinatsioonidele vaatamata, siiski koostati ainult 28 inimesest, olles raskesti patustatud kahe üliõpilasspordilase arvel, sest sõiduhuvilisi oli külluses, ent puuduliku asjaajamise tõttu oldi sunnitud leppima asjaoluga kui paratamatusega.

Suurem asjaajamise korratus selgus kohale saabunute üllatuseks alles Berliinis, kuhu Eesti üliõpilasspordilaste osavõtt oli teatatud sedavõrd hilja, olgugi et aega oli selleks ligi 2 kuud, et kohe peal valmistrikitud nädalaiks koostatud programmides ja laagri üldjuhhis puudus Eesti kui osavõtja riigi nimetus ning ei olnud vastavaid elamisruume reserveeritud. Hispaania kodusõda oli seekord eestlastele õnneks, hispaanlaste mitteilmumise tõttu leiti lõpuks ulualune nende lipu all asetsevas telgis, kuna eestlastele, kui mitteosavõtjatele polnud seda ette nähtud.

Samuti ei saa rõhutamata jätta igatalviste üliõpilaskonna käsipalli-esivõistluste korraldamise puudusi. Ei taha hakata siinkohal ette tooma üksikuid tõiku, kuid seda on tähele pannud kindlasti paljud pealtvaatajad ja muidugi enimal määral võistlejad. Võistlusmäärustikes leidub lünki, mida on kasustaud imestustäratavalt üksikute organisatsioonide kasuks ning isegi üksikud kohtunikud on eksinud oma kutse-eesitika vastu. Need on üksikud väärnähted, mis valusasti riivavad Eesti üliõpilasspordi innuka tegevuse arengut ning mis enam ei tohi korduda, et teed anda hoogsale spordivaimustusele ja heale suhtumisele spordijuhtide aadressil.

Lõpuks võib vihjata nähteile, mis suudaks tuua mõndagi paremust spordi hoogsamale tegevusele üliõpilaskonnas. Nagu teada, on intensiivsema ja hoogsama tegevuse aluseks majanduslikult kindlustatud vundament. Huvitav on märkida, et meie lõunanaaber Läti paneb palju suuremat rõhku oma üliõpilasspordilastele soodsamate võimaluste loomisele, et senist madalat taset tunduvalt tõsta. On ju Läti üliõpilasspordilased nii mitmelgi alal meist kaugel taga. Selleks on ette nähtud õppe- raha lisana 1-latine toetus spordi heaks. Ei ole halb, kui meilgi selle peale mõeldaks, sest Lätis on tulemused viimastel aastatel otse käegakatsutavad, nad on järele jõudnud ja mõnel alal isegi möödunud eestlastest. Me teame kõik, kui head sissetulekut andis Eesti Olümpiakomiteele enne olümpiat korraldatud võistluste pääsmetele olümpiafondina lisatud 5-sendine lisamaks. Seda moo-

(Lõpp lk. 62.)

Akadeemilisele Meeskoorile

25-aasta juubeli puhul.

H. E. Soot.

R. Ritjing

p

Laul, sa hinge hel-gil he-li-se ja

kai-ku! En-ne ä-ra soi-gu, en-ne ä-ra

mf *poco a poco cresc.*

kai-ku, ku-ni tõe-seb vai-mus-tus-lai-ne

ff

"lau-lu-tu-lu-lu-lu... tae-wa-ni ü-les!"

Akadeemilise Meeskoori ajaloost

*JUHAN SIMM,
A. Meeskoori koorijuhataja 1912—1924. a.*

Kui Soome ja Rootsi üliõpilaskoorid tegutsesid juba möödunud sajandil ja kui Helsingi üliõpilasmeeskoor Ylioppilaskunnan Laulajat pühitses mõne aasta eest oma 50-aastase tegevuse tähtpäeva, siis võib eesti akadeemiline meeskoorilaul oma vanust lugema hakata alles aastast 1912. Eesti Üliõpilaste Ühendatud Meestekoor, kelle eelkäijaks oli EÜS-i kahekordne kvartett ja meeskoor, asutati Juhan Simmi algatusel ja eestvõttel 1912. aasta algul. Oma esimesil tegevusaastail oli koori tähtsamaks ülesandeks esineda üliõpilaste poolt korraldatud E. R. Muuseumi ja rahvaviiside pidudel. 1914. a. korraldati seks otstarbeks kontsert isegi Tallinnas. Maailmasõda ja Ülikooli evakueerimine pidurdas koori tööd, kuid täiesti seismas oli tegevus Vabadussõja ajal. Ent eesti ülikooli loomise järele ja Vabadussõja lõppedes näitas

dust võib väga hästi kasustada ka üliõpilasvõistlustel, sest ta annab pikapeale ilusa toetussumma ning pealtvaatajaid ei peleta see lisamaks sugugi eemale, kuna ollakse teadmisel selle maksu väärtuslikus tähenduses.

Loodame, et senise üliõpilaskonna korralduse reformimisega muutub ka intensiivsemaks ja sihikindlamaks üliõpilasspordi juhtimine ja selle organisatsioon, ning et varakult hakataks mõtlema eelolevatele suurüritustele, nagu käesoleval aastal seda on järjekordne ülemaailmne üliõpilasolüm-

*LEENART NEUMAN,
koorijuhataja 1924—1932. a.*

Üliõpilaste Meestekoori arenemine suurt hoogust ja tõusu. Pääle kodulinna Tartu kontserditi 1922. ja 1923. aastal Võrus, Valgas, Viljandis, Pärnus, Paides, Rakveres ja Narvas.

Koori juhataja ja asutaja Juhan Simm, kes 1912. aastast saadik oli innukalt püsinud Üliõpilaste Meestekoori eesotsas, pidi 1924. aastal oma suure töökoorma tõttu „Vanemuises“ lahkuma koorijuhhi kohalt, ja 1924. aasta sügisel kutsuti uueks juhatajaks Leenart Neuman. Uue koorijuhhi kutsumise puhul võeti Üliõpilaste Meestekoori asemele nimeks Akadeemiline Meeskoor. Ka see uus nimi pidi tähendama vastset suunda, stiili ja distsipliini koori töös. Muuhulgas taheti koori kaasa tõmata ka vilistlasi.

Akadeemilise Meeskoori suurimaks ettevõtteks oli kontsertmatk Ungari. 1926. aasta juu-

piaad Pariisis, sest Eesti üliõpilaskonnas on küllalt väarikaid esindajaid, kellele tuleb luua aga aegsasti võistlus- ja osavõtvõimalusi intensiivsema organiseerimise näol. Tahaksime näha kõigi nende inimeste, kes selleks on kutsutud, innukat kaastööd ja objektiivset suhtumist. Lõpuks olgu tähendatud, et need read ei taha olla sugugi kohtumõistjateks, vaid nad kriipsutavad eriliselt alla mõningaid puudusi ja reformivõimalusi üliõpilasspordi liikumises ning seda kõike vaid Eesti spordi hea nime hüvanguks.

A. Ojari.

RICHARD RITSING,
koorijuhataja 1933. aastast.

nis korraldas koor kontsertmatka Riia—Varsav—Viin—Budapest—Pécs. Ungari kontsertide suuremaks muusikaliseks tulemuseks oli see, et 1927. aastal ilmus Budapesti noodikirjastus „Apollo“ väljaandel kogu eesti rahvalauluainelisi koorilaule Akadeemilise Meeskoori kavast.

Lauljate Liidu kutsel esines koor 1928. a. suvel IX üldlaulupeol erikontserdiga laulupeo tegelastele-koorijuhtidele ja väliskülalistele, ning viimasel üldlaulupeol 1933. aastal täitis Akadeemiline Meeskoor ühe osa erimeeskooride pidulikul kontserdil „Estonias“.

Vabariigi aastapäeva puhul 1932 korraldas koor kontsertmatka Riiga, süvendades sidemeid läti akadeemiliste lauljatega, eriti aga „Dzięsmuvara“ segakooriga. Riias lauldi muuseas ka Latvija Vabariigi Presidendi juures.

1931. aasta sügisel otsustas Üliõpilaskonna Juhatus tunnustada Akadeemilise Meeskoori oma esinduskooriks. Lähema vahekorra väljatöötamiseks koori ja Üliõpilaskonna vahel moodustati komisjon, kes koostas vahekorra-lepingu, mille Edustus kinnitas 1932. aasta kevadsemestril.

1933. aastal lahkus elavate hulgast koori juhataja maestro Leenart Neuman, kelle juhatusel Akadeemiline Meeskoor oli saavutanud suuri muusikalisi võite nii kodu- kui ka välismaal.

Uueks ja kolmandaks juhatajaks kutsus koor Richard Ritsingu, kes mõned aastad Leenart Neumani juhatusel kooris kaasa lauldes oli tundma õppinud lahkunud maestro valjut töömeetodit, omades ühtlasi aastate-pikkuse praktika koorijuhatamise alal.

1936. aasta kevadel asutati Akadeemilisele Meeskoorile Vilistlaskogu, kes ühes kooriga asus tööle 25 aasta juubeli ettevalmistamiseks.

Oma küllalt pika eluea kestel on Akadeemiline Meeskoor kontsertinud peaaegu kõigis meie kodumaa linnades ja väga paljudes maakohtades. Viimasel kümnendil on järjekindlalt korraldatud kontserte Tartus, esinedes ühtlasi kuni 18 korda mõne tegevusaasta jooksul.

5-ndal ja 6-ndal märtsil pidas Akadeemiline Meeskoor oma 25-aasta juubelit. 5. märtsil oli Ülikooli kirikus lipuõnnistamise kontsert-jumalateenistus, kus õnnistati Vilistlaskogu poolt koorile kingitud uus lipp. 6. märtsil oli aulas juubelikontsert, kus esinesid vilistlased ühes kooriga kolme lauluga aujuhataja Juhan Simmi juhatusel.

Eeloleva suve algul teostab Akadeemiline Meeskoor oma teise suurema ettevõtte, korraldades kontsertmatka Riia—Varssav—Krakov—Berliin—Kopenhagen—Lund—Oslo—Upsala — Stockholm. See matk aitab tihendada sidemeid Eesti ja Skandinaavia riikide üliõpilaskondade vahel, ühtlasi laiendab meie üliõpilaste silmaringi ning karastab Akadeemilist Meeskoori selle pidevas arenemises. *Juhan Arike.*

AKADEEMILINE MEESKOOR

oma juubelikontserdi järel Ülikooli aulas aukülaliste ja vilistlastega. (6. III 37.)

Akateemiline Karjala-Seura 15-aastane

Veebruarikuu 21. ja 22. päeval pidas Akadeemilise Karjala-Seltsi 2000-liikmeline pere Helsingis oma aastapäeva pidustusi ulatuslikumalt kui seni, tähistades sündmust ühtlasi tüheda ideoloogilise teose väljaandmisega, mis annab ülevaate soome üliõpilasnoorsoo juhtiva osa mõttekäigust kaasaja päevaküsimuste suhtes.

Akadeemilise Karjala Seltsi või lühendatult AKS'i nimi on tuntud ka igale eesti üliõpilasele, kel kordki elus olnud kokkupuuteid soome kaasvõitlejatega. Olles algkujul tekkinud hõimuaate süngeimal ajastul, kus tulihingelised noored tulid 1922. a. veebruarikuus lööduna tagasi n. n. Karjala sõjaretkelt, kujunes selts aastate kestel soome üliõpilaselu peamiseks keskuseks ja lõi oma pitsati pea kõigile vennasrahva akadeemilise noorsoo eluavalduisile. Eesti üliõpilastel on seepärast põhjust peatuda soome kaasvõitlejate tähtpäeva puhul, et vaadata tagasi AKS'i senisele tegevusele nii, nagu soomlased ise seda hindavad, jättes kõrvale kõik need küsimused, mis viimastel aastatel on osalt tumestanud mõlema maa üliõpilaspere kokkupuuteid.

Oma asutamise hetkeks loeb AKS kolme sõjaretkelt tagasitulnud üliõpilas-sõduri nõupidamist 22. veebr. 1922 Helsingis Karjala Osakonna ruumes. Need kolm olid Elias Simojoki (praeguse IKL juhtiv tegelane), Reino Vähäkallio (praegu põllumees) ja Erkki Räikkönen (Eestile tuntud kui teose „Svinhufvud ja Soome iseseisvuse sünd“ autor). Otsustati asutada endiste relvavendade liit, kes teeks üliõpilasringides ja kogu maal kihutustööd Karjala heaks ning ergutaks pagulasi säilitama võitlustahet. Pöörduiti kohe tuntud hõimuaate kandjate poole, paludes nõu ja abi, astuti ka ühendusse Ida-Karjala abistamiskeskuse ja pagulaslaagriga, võeti tõsisemale kaalumisele pagulaste edaspidine saatus toetuste ja laste koolitamise näol, jne. Ühtlasi otsiti usaldusväärseid sõpru, kes oleksid nõus kaasa lööma ja 9. III 1922 samas Karjala Osakonnas peetud koosolekul võeti liidu nimeks „Akateemiline Karjala-Seura“. Vahepealsed kuud möödusid liikmete hankimise ja tegevuskava kujundamise tähe all, ning alles aasta lõpuks teostus sisemise korraldustöö viimistlemine ning juhatuse valimine.

AKS'i ajaloo kirjutajate sõnade järgi tuleb eraldada kolme tähtsat ajajärku edaspidises tegevuses. Kuni 1924. aastani sooritati aktiivset hõimutööd ning sõlmiti sidemeid iseseisvate sugurahvaste ja naaberriikides asuvate

soome vähemustega. Samasse aega langeb ka ühenduse loomine Tartus tol ajal teotsenud „24. veebruari klubiga“. Teiseks ajajärguks on aastad 1924—1932, mil Seltsi soomluse eest võitlemise programm küpses ja pidas läbi tuleproovi. Kolmas ajajärk algab 1932. aastaga, millest peale AKS on kinnitanud järjest suuremat tähelepanu riigi- ja ühiskonnaküsimusis väärnähetele ja nimelt „parlamentarismi nõrgenemisele, marksismi ja rahvarinde hädaohule ja tööliküsimusele.“

Endastmõistetavalt täiendavad need ajajärgud üksteist ja kui näiteks viimasel ajal on pühendatud rohkem tähelepanu üldistele küsimustele, jätkub töö endise hooga soomluse võitluse ja hõimuharrastuse alal. Sealjuures on riigikaitse küsimused AKS'il algusest peale Karjala küsimuse kõrval esikohal. Olgu siinkohal nimetatud vaid meil vähem teada olev kohustus, mille järgi AKS'i meesliige ei tohi kõrvale hoida sundaja teenimisest ja peab püüdma sooritada aspirantide kursused ja olema kaitseliidu liige enne ja pärast seda.

Võib julgesti ühineda AKS'i ajaloo kirjutaja sõnadega, et üliõpilasmaailm tunneb seltsi eelkõige soomluse eestvõitlejana. On ju keeleküsimus Soome valusaim siseküsimus ja AKS'i osatähtsus soome rahvusriigi ja soomekeelse Soome mõiste kujundamisel suure tähtsusega iseseisvusaegse noorsoo juures. Alustades soomluse-propagandat juba 1924. aastal, esineti ettepanekuga jagada Helsingi ülikooli kahekeelne üliõpilaskond kaheks ühekeelseks üksuseks. Ettepanek pörkas aga raskuste vastu, sest oleks tulnud muuta ülikooli seadust ja rootslased omalt poolt tõstsid üles majandusküsimuse, nõudes üliõpilaskonna (vägagi suurte) varanduste jagamist mitte üliõpilaste arvule, vaid nende ajaloolisele osatähtsusele vastavalt. Sest ajast peale on soomluse võitlus olnud AKS-i pühaks kohuseks, milles ei tunta kompromissi ja kõrvalekaldumist. Ülikooli konsistoorium (meil nõukogu) oli väga tagasihoidlik üliõpilaste sellekohaste soovide suhtes ja alles läinud aastal otsustas vahepeal soomemeelseks muutunud professorite enamus ka omalt poolt esineda ülikooli soomestamise ettepanekuga. Elav propaganda, üliõpilaste kõnelennud Soome kaugematessegi nurkadesse, rahvuslikud meelevaldused Snellmanni-päeval, Kalevala-päeval, üliõpilaskonna pidupäevil, need olid abinõudeks harilikul ajal. Erakordsetel silmapilkudel, kus olukord ähvardas eduskunnas kujuneda ulatuslikuma soomestamisotsuse kahjuks, ei pörganud tagasi isegi

streikide ja vilekontsertide korraldamisest. Mee-
nutagem siinkohal suurimat aktsiooni 1935. a.
jaanuarikuus eduskunna erakorralise istung-
järgu puhul, kus kogu Soomes valitses nii suur
elevus soomlusküsimuse ümber, et tõsisoomlaste
poolt liiga tagasihoidlikuks peetud saduseelnõu
võetigi istungjärgu päevakorrast ära. Praegu
on soomlusküsimuse asetatud püsivatesse raami-
desse ja teotseb eriline kesktoimkond, mis ki-
hutuskirjanduse kõrval avaldab näiteks ka rootsi
päritoluga tööstuste ja kaupluste nimestikke,
kutsub üles hoidma soomlasi ka majanduslikult
ühte, jne.

Olles pööranud sel moel tähelepanu AKS-i
ühetele tähtsaimale tegevusharule, jääks ülevaade
siiski ühekülgselt, kui vaikida täiesti Seltsi
sisepoliitilisest osast. Aidanud kaasa kommu-
nismivastasele võitlusele Lapua-liikumise päevil
1930. a. ja tehes läbi liikmetevahelise heitluse
1932. a. Mäntsälä mässu ümber, kus sadakond
Eesti poolel vägagi hästi tuntud soome üliõpi-
lastegelast lahkusid AKS'ist, on selts just vii-
masel ajal sattunud poliitiliste keeriste keskele.
Aastaid juba käib avalik vaidlus seltsist lahku-
nute ja allesjäänud liikmete vahel, kas praegune
AKS teostab veel algupärasest programmi, mis
püstitati tema loomispäevil või mitte. Algu-
pärase programmi all mõeldakse ühelt poolt esi-
joones ainuüksi hõimuharrastusi, Karjala ja
Ingeri küsimuste taotlemist, soomlusküsimust.
Teiselt poolt väidetakse, et AKS juba algusest
peale on võtnud omaks ka rahvusliku program-
mi, mille sisuks võitlus marksismi vastu ja töö-
liste võitmine isamaalsusele. Lahkujaid peetakse
erakonnamängu pooldajaks, allesjäänud era-
kondluse tõelisiks eitajaks.

Veel üks küsimus on põhjustanud arvustust

ja seda mitte vähesel määral ka meie pooltel.
AKS teatavasti harrastas väga hoogsat võitlust
ingerlasist ja karjalasist hõimude saatuse eest,
nõudis aina valitsuselt kindlaid samme Tartu
rahulepingu vastavate punktide teostamise suhtes
Nõukogude Vene poolt. Kui siis 1935. aastal
Nõukogude valitsus otsustas puhastada väga
laias ulatuses kogu läänepiiri soome sugu hõimu-
dest ja need ümber asustas Siberisse ning mu-
jale, siis heideti AKS'ile kõikjal ette, et tema
terav taktika on teinud suurima karuteene hõi-
mutööle, mis kunagi kellegi poolt tehtud. Oma
häälekandja „Suomen Heimo“ viimases numbris
tõrjub AKS need väited ägedalt ja järsult tagasi
järgmiste lausetega: „Minister Holsti on ühes
oma Moskva kõnes viidanud rajatagusele kurb-
mängule. Sellele märkusele vastanud Litvinov,
et hõimuvendade ümberpaigutamine ei ole kau-
geltki põhjustatud soomlaste käitumisest, vaid
see võeti ette silmaspidades teatud suurriigi
hädadohtu.“ Ning teisel: „Kui keegi veel peaks
ette heitma seda, nii tuleb talle vastata Litvi-
novi sõnadega, ehk lõpuks siis usub.“ Nimeta-
tud keerdküsimuses soovib AKS käia kaudset
teed, s. o. teha välisriikides ja Rahvasteliidus sel-
gitustööd hõimuvendade kurva saatuse üle ja
astuda ka otseselt ühendusse Moskvaga, kuna
sealt nüüd antud mõista suunamuutmise kavat-
susest.

Soome olude seisukohalt on Akadeemilisel
Karjala Seltsil igatahes väga mitmekülgne tege-
vus käsil olnud ja tagasivaade 15. aastapäeva
puhul näitab, et seltsi osatähtsus soome iseseis-
vusaegse noorsoo ideoloogia kujundamisel ning
teenud hõimude ühtekuuluvuse mõtte levitami-
sel ei ole vastu vaieldavad.

H. Paalmann.

Mida soovivad organiseerimatud üliõpilased?

Üliõpilaskonna ümberkorraldamise küsimuse
tegelik liikumahakkamine vastava eelnõu kava
esitamise järele üliõpilaskonnale, pani organi-
seerimatud üliõpilased, eriti Organiseerimatute
Büroo kaudu, elevusse ja liikumisele. 22. veeb-
ruaril peetud Organiseerimatute Büroo üld-
koosolekul (millest osa võtnud 50 üliõpilast)
valiti peale muu 18-liikmeline volitatud komis-
jon, mis välja töötab organiseerimatute üli-
õpilaste resp. Organiseerimatute Büroo seis-
kohad üliõpilaskonna ümberkorraldamise küsi-
mustes organiseerimatute üliõpilaste osas eriti
ja millised esitati märgukirjana haridusminist-
rile.

Ei ole huvituseta küsida, mida soovivad or-
ganiseerimatud üliõpilased Organiseerimatute

Büroo kaudu esitatud seisukohtades üliõpilas-
konna ümberkorralduse alal näha, eriti aga or-
ganiseerimatu üliõpilaskonna enda suhtes?

Asjaolude arenemine näitab, et võib-olla on
õigus väljenduseks, nagu oleks üliõpilaskonna
ümberkorraldamise küsimus kujunenud suurel
määral just organiseerimatu üliõpilaskonna osa
korramise küsimuseks.

Alljärgnevalt toome haridusministrile esita-
tud märgukirjas ettetoodud organiseerimatute
üliõpilaste seisukohti põhjendustega, ilma et
millegagi avaldaksime neis küsimustes „Üliõpi-
laslehe“ enda seisukohti. Olgu nimetatud, et
üliõpilaskonna reformi küsimustes on „Üliõpi-
lasleht“ teadlikult hoidunud avaldamast ühtegi
oma seisukohta, nagu seda ka ajutine juhatus

reformi kohta ei tee, sest et tema on küsimusest eemale asetatud. Endastmõistetavalt keeldub „Üliõpilasleht“ ka siis poleemikast otsestes reformiküsimustes.

Haridusministrile esitatud märgukirjas on avaldatud organiseerimatute üliõpilaste seisukohad Organiseerimatute Büroo volitatud komisjoni kaudu 7 punktis. Neid põhimõtteid palutakse sisse võtta Ülikooli seaduse muutmise seadusse.

Esimeseks nõudeks on: „Kõik Tartu Ülikooli üliõpilased peale nende, kes on organiseerunud intiimorganisatsioonidesse (üliõpilasseltsid, korporatsioonid), kuuluvad üliõpilaste teaduskondlikesse või teaduskondade juures asuvasse osakondlikesse kogudesse. Osakonna juures võib avada kogu siis, kui osakonna organiseerimatute üliõpilaste arv ulatub vähemalt määrani, mis õigustab esindaja saatmist Üliõpilaskonna Edustusse.“

Põhjendustes väidetakse, et arutusel olnud eelnõu alusel, ka ülikoolis ja üliõpilaskomisjonis parandatud kujul, Üliõpilaskonna Edustus asetatakse intiimorganisatsioonide alusele. „Neile organisatsioonide määratakse liikmete üldarvu järele kindel arv esindajaid Edustusse. Sellist soodustust ei lubata aga ülejäänud osale üliõpilaskonnast, kuhu kuulub ligemale pool kõigist üliõpilastest, kelledest paljud aktiivselt tegelevad üliõpilasüritusis, aga kellele ei ole antud samaväärset õigust oma esindajate saatmiseks Üliõpilaskonna Edustusse. Lähtudes põhimõttest, et Üliõpilaskonna Edustus moodustatakse organisatsioonide alusel, ei ole praeguses olukorras muud õiglast võimalust tõelise kogu üliõpilaskonna Edustuse loomiseks, kui tuleb kogu üliõpilaskond ühel või teisel viisil viia Edustusse esindajate kreeerimisevõimeliste organisatsioonide alusele.“ „Olemasolevad intiimorganisatsioonid“, öeldakse põhjendustes edasi, „ei ole suutnud kaasa tõmmata kogu üliõpilasperet; uute intiimorganisatsioonide loomine aga jätaks ometi organiseerimatuks selle osa üliõpilaskonnast, kes senini on olnud sunnitud loobuma organiseerimisest majanduslikel, ajalisel või organiseerumismooduse vastuvõtmise põhjusil. Seepärast tuleksid kõik praegu väljaspool intiimorganisatsioone seisvad üliõpilased seadusega kohustada kuuluma mingisse koondatud tervikusse või tervikuisse. (Meie sõr. Toim.) Seega oleks saavutatud ühtlane alus ega oleks kellelgi põhjust tunda end alahinnatuks üliõpilaskonna üldise elu juhtimise korraldamisest osavõtmisel. Esitatud ettepaneku järgi oleks võimalik valimisi toimetada õiglaselt; samuti asutada mingit kooskämimise kodu või klubisid, omavahelisi laenufonde, õpipaike jne.“

„...Kogudesse kuulumise kohustuslikkuse moment peaks olema iseenest mõistetav eestkätt sotsiaalse kasvatusse võimaldamise seisukohast“ — meil olevat ka „teisi organisatsioone, kuhu kuulumine on kohustuslik, kui seda nõuavad üldised huvid. Kohuslik üliõpilaste organiseerumine esineb juba Soomes ja Rootsis, milliste maade üliõpilaskondi üldiselt peetakse siiski vabadeks üliõpilaskondadeks.“ Veel

tuuakse ette, väite puhul, „nagu poleks organiseerumatud avaldanud küllaldast aktiivsust eelmiste Edustuste valimisel, millele toetudes on nüüd asutud ühe osa üliõpilaskonna õiguste kärpimisele,“ et on täiesti ekslik sellele rajada oletusi või viimaseile koguni ehitada üliõpilaskonna struktuuri, üliõpilasrinnete õigusi ja kohustusi, kuna need valimised on olnud kogu aeg salajased, keegi ei tea, kes kellelegi on hääletanud ning miks üks või teine pole üldse ilmunud hääletama.“

Organiseerimatute üliõpilaste arvates „Teaduskondlikesse kogudesse kuuluvuse kohustuslikuks tegemine ja selle kaudu organiseerimatuile Edustuse moodustamisest organiseerunuiga ühel alusel osa võtta võimaldamine tooks Edustusse inimesi, kes aitaksid mõjuvalt pehmenendada teravaks kujunenud vahetõrki kahe üliõpilasrinda vahel.“

Osakondade juurde loomise võimalus on nähtud põhjusel, et muidu teaduskondlik kogu võiks paisuda liiga suureks.

Teiseks punktiks märgukirjas on: „Teaduskondlikel kogudel võivad olla omaette vilistlaskogud ja vanemad Ülikooli seaduses ettenähtud korras.“

See nõue olevat toodud ühtlustamiseks.

„Kuidas ka küsimus sel alal ei lahendataks üliõpilasorganisatsioonide kohta Ülikooli seaduses, niisama tuleks kohaldada see ka teaduskondlikesse kogudesse kuuluva üliõpilaskonna suhtes.“

Et väljaspool intiimorganisatsioone seisvat üliõpilaskonda seada üheõiguslikule alusele organiseerunud üliõpilaskonnaga soovitakse kolmanda punktina, et: „Iga teaduskondlik (osakondlik) kogu saadab Üliõpilaskonna Edustusse esindajaid vastavalt oma arvulisele koosseisule samal alusel nagu iga teinegi üliõpilasorganisatsioon, kes on õigustatud saatma Üliõpilaskonna Edustusse oma esindajaid.“

See üheõiguslik alus „tervendaks üliõpilaskonda, lahendaks seal praegu valitsevat pinget, looks soodsama töömeeleolu, aitaks kaasa sotsiaalse kasvatusse positiivseiks tulemusiks ning võimaldaks riiklikult meeletatud haritlaskonna kujunemist.“

Ka märgitakse, et see printsiip olevat vastuvõetavaks peetud Tallinna Tehnikainstituudis, kus organiseerimatud saavat Edustusel kohti ühiseil aluseil organiseerunuiga.

Neljandaks põhimõtteks on, et: „Teaduskondlike (osakondlike) kogude esindajad Edustusel moodustavad enesest koos teaduskondlikesse (osakondlikesse) kogudesse kuuluva üliõpilaskonna Esinduskogu, kes omakorda valib endasest vähemalt kolmeliikmelise juhatusel. Juhatusel esimees on ühtlasi teaduskondlikesse kogudesse kuuluva üliõpilaskonna esimees.“ Selle nõude põhjenduseks on, et

„Esinduskogu kaudu teostuks kontakt üksikute teaduskondlike (osakondlike) kogude ja nende üksikliikmete vahel. Esinduskogu ülesandeks jääks oma korralduse teostamine, üldüliõpilaskondlikest üritustest informeerimine, ühiste ettevõtete korraldamine ja juriidilise ning majandusliku terviku kujundamine. Keskus või klubi annaks võimalusi üliõpilasile arenda mitmekülgseks kodanikeks, võimaldaks sotsiaalse kasvatus teostamist jne.“

Viidaks: „Esinduskogus on hääleõigusega esindatud ka nende teaduskondlike (osakondlike) kogude esindajad, kes üliõpilaskonna Edustuses on vaid sõnaõigusega.“

Põhjenduses tuakse ette, et „Esinduskogu peaks olema kõigi teaduskondlike kogude tõeliseks esindajate koguks. Mõnes teaduskonnas on aga niivõrd vähe liikmeid, et ta esindajat Üliõpilaskonna Edustusse ei saa. Niisuguste juhtude jaoks üliõpilaskomisjon nägi ette paranduse üliõpilaskonna põhialuseis, et seesuguse väikese organisatsiooni esindaja võib olla Üliõpilaskonna Edustuse liikmeks, kuigi ainult sõnaõigusega. Selline esindaja aga teaduskondlike kogude esinduskogus võiks olla hääleõigusega, et ta enda organisatsiooni huvide seisukohalt täisõiguslikult võiks kaasa kõnelda.“

Sisemise distsipliini loomiseks ja sotsiaalse kasvatus võimaldamiseks kuues põhimõte näeb ette: „Esinduskogul on õigus anda internseid määrusi, mis on kohustuslikud kõigile kogudele ja neisse kuuluvaile üliõpilasile. Esinduskogu täppis kompetents ja teaduskondlike (osakondlike) kogude struktuur nähakse ette vastavas põhikirjas või põhikirjades.“

Viimaks: „Teaduskondlikesse (osakondlikesse) kogudesse kuuluva üliõpilaskonna asjaajamise ja vastavate ettevõtete kuludeks kannavad kõik kogudesse kuuluvad üliõpilased rahalist kohustust, mis kasseeritakse Ülikooli kassa poolt koos ülikooli õppemaksuga. Esinduskogu võib sellest vabastada põhikirjas ette-

nähtud korras. Rahalise kohustuse suuruse, mis moodustaks õppemaksuga võrreldes 2—5 prots., määrab kindlaks iga aasta kohta ette kogude Esinduskogu. Kui seda määramist ette ei võeta, kehtib endine kohustuse määr.“

Selle põhimõtte põhjendustes öeldakse: „Teaduskondlike kogudel nagu kogude ühisasutusilgi näit. ühiskogu, õpipaigad, asjaajamine jne. on omad kuld. On loomulik, et nende kulude katteks kogude üliõpilased peavad kandma vastavat rahalist kohustust. Kogude üliõpilaste maks oma ettevõtete heaks ei saa olla kaugeltki nii kõrge kui intiimorganisatsioonides, kus see tõuseb isegi mitmekümneisse kroonesse semestris. Rahalise kohustuse piirid peaksid olema seaduses fikseeritud, et see ei võiks tõusta liikmeile koormavaks, teiselt poolt peaks see summa küllaldaselt majanduslikult tagama teaduskondlikesse kogudesse kuuluva üliõpilaskonna elujõulisust. Liikmemaksu kasseerimine Ülikooli poolt oleks kõige lihtsam ja otstarbekam moodus sellise suure kogu juures, kuna ülikoolil ainukesena on võimalus kontrollida, kes on üliõpilased ja kes neist ei kuulu intiimorganisatsioonidesse. Kohustuslik moment rahalise kohustuse kandmisel oleks üheks teguriks, mis kogudesse kuuluvaid üliõpilasi rohkem tooks osa võtma oma kogu tegevusest. On ju olemas ka näiteks avalikõiguslike kodade ja teiste organisatsioonide juures sündliikmemaksu kord. Selle korra rakendamine ülikoolis oleks lihtsam kui kuskil mujal organisatsioonis. See kohustuslik kasseerimise moment tuleks kindlasti ette näha Ülikooli seaduses, kuna viimase praegukehtiva redaktsiooni juures selline kasseerimise viis pole võimaldatud. Organiseerimatud loevad selle põhimõtte seaduses võtmist olulisimaks, kuna see loob kogudele kindlustatud majandusliku olukorra.“ Põhjenduse lõpus öeldakse veel, et „väide, kas sellise sissekasseerimisega pole kogude üliõpilaskond asetatud eelistatud seisukorda võrreldes intiimorganisatsioonidega, ei pea paika, kuna ka neil ei tarvitse puududa samad võimalused oma seesmise struktuuri põhjal aga vaevalt selline moodus nende poolt leiaks nõudmist.“

Märgukirja lõpus tähendatakse, et „Organiseerimatuil ei ole muud soovi, kui saavutada: rahulikke õppimisvõimalusi ja võrdseid õigusi demokraatlikus riigis võrdsete ülesannete juures.“ Jäädakse lootma, et „põhimõtted leiavad vastuvõttu ja et võimaldub luua lahkkelideta, terviklikku ja töömeelset üliõpilaskonda.“

Pilk Läti üliõpilaslehtedele

Vaadeldes meie lõuna-naabri Läti üliõpilaskonda ja selle eluavaldusi, mille peegliks on loomulikult üliõpilaslehed, ei tohi esijoones unustada Riia üliõpilaskonna erinevusi meie omast. Õieti on Läti üld-üliõpilaskondlik elu praegu lõplikult normaliseerimata, kuna peale 1934. a. 15. mai pöört saadeti edustus laiali ning jooksvate asjade korraldamine jäeti tookordse juhatus hoo-

leks, mis teotseb tänapäevani. Üliõpilaskondliku elu harilikesse roopaisse juhtimine oleneb praegu loomisest olevast kultuurkojast, millele alluks ka üliõpilaskond. Peale edustus laialisaatmist riigivõim end rohkem üliõpilasellu ei seganud. Oli küll juttu ka intiimorganisatsioonide sulgemisest, kuid sellest loobuti.

Läti üliõpilaskonnal, mis arvuliselt meie omast

kaks korda suurem (käesoleva sem. alguses oli Riia ülikoolis immatrikuleeritud 6777 üliõpilast), puudub ühine häälekandja, mis kajastaks kõikide üliõpilaste huvisid võrdsetl. Vastavalt organisatsiooni-tüüpide grupeeringutele on kujunenud ka üliõpilaslehed — arvult kolm — ainult oma ringkonna huvide kaitsjaks ja väljendajaks. Tõsi, nende kolme üliõpilaslehe vahel pole küll omavahelist poleemikat ega üksteisele kallalekippumisi, kuid teise org-ide-grupi eluavaldused ja sinna kuuluvate kaasvõitlejate saavutused vaigitakse lihtsalt surmuks. Ja seda peaaegu kõikidel aladel — nii akadeemilistes kui ka teistes küsimustes. Selle järeldusena tuleb ka väga harva ette, et ühe org-ide-grupi liige-üliõpilane tellib või ostab teise ringkonna häälekandjat. Kuid läti üliõpilased on sellega harjunud, nad ei pea sellist teguviisi mingiks patuks ega klikevaimu avalduseks.

Riia üliõpilaskond on jagunenud kolme suurde rühmitusse: korporatsioonid, vienotnēd (umbes meie üliõpilasseltside taoline organisatsioonitüüp) ja konkordiad — ka meie seltside taolised, vaid mõnede erinevustega, näit. kannavad nende liikmed värviteklit jne. Igal neist rühmitusist on oma häälekandja: „Universitas“, „Students („üliõpilane“) ja „Studentu dzive“ „Üliõpilaste elu“). Kuna organiseerimatu Riia üliõpilaskonnas ei etendanud enne ega etenda ka nüüd mingit tähelepanuväärivat osa, siis ei leia ka neid puudutavad küsimused kusagil käsitlemist.

Üldsuund kõigel kolmel üliõpilaslehel on ühtlane — riiklikult ehläti-rahvuslik ja tingimata positiivne. Näib, et Läti uuestisünni-ajajärk on ka neile osaliselt vajutanud oma pitseri: kõigi riigipoliitilisi ja ühiskondlikke küsimusi puudutavate artiklite (niipalju kui neid üldse ilmub) toon on kiitev-jaatav, puudub vähimgi kritiseeriv värving. Muidugi pole see halb, kuid lugejale jääb mulje on kuidagi ühekülgne ning kuiv, kuna ei esitata mingeid vastandlikke seisukohti. Sellevast serveeritakse tihti õpetlikke lauseid ja loosungeid — küll Ulmanise, küll isegi ärkusaja tegelaste öelduid (eriti „Studentu dzive“).

Sisult parim ja täiuslikum on kahtlemata korporatsioonide häälekandja „Universitas“ — ilmub kaks korda kuus meie „Üliõpilaslehe“ kaustas 24-leheküljelisena. Siin käsitletud teemad on väga mitmekesised, ulatuvad eelajalooliste ajajärgude uuringutest kuni aktuaalsete poliitiliste (peamiselt välispoliitiliste) ja ühiskondlike küsimuste arutamiseni. Pealiskaudsel lehitsemisel võiks „Universitast“ pidada peaaegu kogu üliõpilaskonna häälekandjaks, kuna organisatsiooni-tüübi mõju on kaunis tagasihoidlik. Avaldub see peamiselt illustatsioonides — tuuakse rikkalikult ülevõtteid üksikute korporatsioonide pidustustest, korporatsioonidesse kuuluvate isikutega ühenduses

olevatest sündmustest jne. Muidugi avaldatakse ka vastavaid kirjutisi, mitte aga liiga pealekippuvalt.

Wienotnēte „Students“ ilmub samuti kaks korda kuus 16-leheküljelisena ja on ka sisu väärtuselt enam-vähem võrdne „Universitasele“, väljaarvatud rohkem esilekippuv tendents oma organisatsiooni-tüübi kasuks. „Students“ ei reageeri esijoones ka mitte päevasündmusile, vaid kaldub rohkem kirjandusliku ajakirja-tüübi poole, andes veergudel tihti ruumi üliõpilaste ilukirjanduslikele katsetusile.

Mainitud üliõpilaslehe „ilukirjanduslikku kalduvust“ rõhutab kas või näiteks see, et iga numbril esimene lehekülj on reserveeritud osakonnale „Uusimat välismaa kirjanduses“, kus kiiduväärt järjekindlusega märgitakse igat tähtsat sündmust kirjanduslikus maailmas. Veel propageerib „Students“ karskusliikumist. Äramärkimist vääriks ka asjaolu, et „Students“ igas numbris kaane esimesel ja viimasel leheküljel toob ühe läti kunstniku maali ühevärvilise reproduktsiooni.

Kolmas Läti üliõpilasleht, „Studentu dzive“, ei küüni sisu väärtuselt kahe eelpoolmainitu tasemele. Selle juhtlauseks on küll: „Kui tahad olla lätlane, siis ela läti vaimus“, ja kaust kaks korda suurem meie „Üliõpilaslehest“ (lehekülgede arv harilikult kaheksa), kuid jätab isiski mingi tendentsliku reklaamlehe mulje. „Studentu dzive“ ilmub kord kuus ja tema seljataguseks ringkonnaks on konkordiad. Sisul valikult püüab leht nähtavasti küll jäljendada eelmainitud, kuid taotleb seejuures välist efekti puht trükitehniliste võtete abil.

Puudutades erinevusi meie „Üliõpilaslehe“ ja läti üliõpilaslehtede vahel, torkab esijoones silma, et lätlased püüavad avaldada kirjutisi kõikidelt aladelt, jättes puhtakadeemilised küsimused tagaplaanile. Viimaseid puudutatakse peamiselt ainult kroonikalises osas. Teiseks — artiklite autoriteks on rõhuvas enamuses kas ülikooli õppejõud või vastavate alade eriteadlased, kuna üliõpilaste kirjutistele jäetakse ruumi suhteliselt vähe — eriti „Studentsis“. Tuleb see üliõpilaslehele kasuks või kahjuks, on raske otsustada. Ühelt poolt kärbib selline tendents üliõpilaste eneseavalduse võimalusi, teiselt poolt võidab ajakirja sisu väärtuslikkus. Ja näibki, nagu ei hooliks läti üliõpilased proosast kuigi palju — katsetatakse ikkagi seotud kõnes. Peaaegu igas läti üliõpilaslehe numbris on ikkagi mitu luuletust, mille autoriteks tudengid — ja nii mitmedki neist luuletusist on päris kunstiküpsed.

Muidu on ainevalikus raske leida mingit süsteemi, ainult et ideoloogilisi suundi-otsivaid kirjutisi on tunduvalt vähe. Ei tahaks uskuda, et Läti üliõpilaslehtedel puuduks huvi selliste küsimuste

vastu, võib-olla on siin mõõduandvad mõnesugused teised kaalutlused. Seda enam arutatakse praktilisi ja teaduslikke küsimusi, eriti mis puutub riiklikkudesse saavutustesse ja omamaa-saaduste propagandasse. — Ka välispoliitilised sündmused omavad läti üliõpilaslehtede veergudel tähelepanuväärse kohta. Analüüeeritakse päris asjatundlikult nii rahvasteliidu mitte-vahelesegamise komisjoni tööd, Kaug-Ida probleeme, kui ka Hispaania kodusõja tähtsust ja Moskva trotskistide protsessi tagapõhja. Huvitav on seejuures, et esijoones arutatakse väliseid, kaugeid sündmusi, kuna otsekohe Balti riikidesse puutuvate küsimuste käsitlemist on vähe. Teiseks armastatavaks aineks on Läti ajaloo-küsimused — autorid jällegi suuremalt osalt eriteadlased. Üldiselt on neis küsimusis autorid ühel arvamusel — taotlevad sama sihti, mis Läti uued ajaloo õpperaamatudki.

Veel on üheks erinevuseks meie ja Läti üliõpilashäälekandjate vahel — neil puudub üliõpilas-

lehtedes karikatuur ja joonealune täielikult. Nähtavasti kardetakse rahva silmas tulevast haritlast naeruvääristada, või on selle põhjuseks asjaolu, et iga üliõpilasleht on oma ringkonna häälekandja, siis — enda kulul ei sobi nalja teha ja teise kallale ei taheta ka kippuda. Faktiks jääb aga, et üliõpilasleht sellega kaunis palju kaotab, muutub täiesti kuivaks ja „akadeemiliseks“.

Kui lõpuks puudutada küsimust, kuidas suhtuvad läti üliõpilaslehed Eestisse ja eesti üliõpilaskonda, siis peab tunnistama — sõbralikult. Nii näiteks ilmus tänavuse Vabariigi aastapäeva ja Riias toimuva meie kunsti-näituse puhul vastavaid artikleid kõiges kolmes Läti üliõpilaslehes. „Universitas“ avaldas sel puhul veel Peet Vallaku novellikatke tõlke ja „Students“ Koidula luuletusi. Jääks vaid soovida, et sellised kirjutised ei ilmuks üksnes eriliste tähtpäevade puhul, vaid hea-naabruse ja sõbralikkuse tähistamiseks ka n. ö. „argipäeval“.

—tt.

Loovindiviidi ja tema loomingu irratsionaalsest sõltuvusest

Algatan siinseid mõtteid teatava hardumusliku hirmuga südames. Kuna tundub otsenagu hukutava süüna püüda tõsta teadvusse neid alateadvuse ja teadvusetuse sügavusse peidetud jõude ja ajesisid, mis määravad inimloomingu vaimse loomejõu. Tundub, nagu peaks jääma see inimese vaimu ürgsete, vaid aimatavate jõudude gigantlik allmaailm igavesti eraldatuks me teadvusest koldena, mille kaudu inimese vaim ammutab iidisvaimult oma jõu, mis üha varjatult ja mõistmatult tõuseb me teadvusse ja talutab viimast vastupandamatu andumuslikkusega.

Aga kas ei ole inimese vaimu sünnihetkeks just see relatiivne süütunne inimese bioloogilise eluprintsiibi vastu? Nimetan seda relatiivseks süüks. Sest kui lähtuda tunnetusest, et inimest läbi tema ajalikkuse juhib sügavam vaimne printsiip suurema teadvuse poole, siis on see inimlik süütunne teatav ettenägelikkus üleilmliku, transtsendentse vaimuse poolt. See süü pole siis omaette absoluutne nähe, vaid aje, mis lunastab inimese vaimu sügavamalt ja kõrgemalt teadvuse.

Sest teadvus on vaimu määrav kriteerium. Aga seesama teadvus ilmutab meile me süü eel-teadvusliku eluprintsiibi vastu. Nõnda, et me tunneme end kui väljatõugatud sellest suurest alguslikust teadvusetuse animaalsest õnnest, millist tunnet sügavalt sümboliseerib Vana-testamendi geneesise autor.

Ning sellest hetkest päle peaks inimene tundma end igavesti rahuldamatuna, igavesti lõhutuna. Otsenagu ütleks Looja need sõnad, mida geneesise autor laseb öelda naisele, igale vaimsele inimesele: „Ma tahan sulle väga palju valu saata!“

Kuid ometi peitub selles otsenagu needusena öeldud töötuses samal ajal lunastuse seeme. Kuna ühes teadvusega inimese vaim pärib ka loomejõu, või õigem pärib teadvuse oma loomejõust.

Nõnda on loova inimese saatuseks üheltpoolt olla oma hinge sügavjõudude anduv talutatu ning teispoolt samal ajal võidelda nende alateadvuslike jõudude tõstmiseks inimliku teadvuse vormidesse.

See võitlemine on sünnitamine valuga. Ja selle vili on inimlik loominguilmutus. See on taas-patustamine igal hetkel, ja igal hetkel taas-lunastamine.

Selle üldise teatava piirini sümboliseeriva lähtemõtete sarjaga oleme talutunud ülessäetud teemale vahetusse lähedusse. Veel enam, see on juba teatav lahend sellele. See on aimus sügavamast irratsionaalsest sidemest loova inimvaimu ja tema loomingu vahel olgu selle loomingu viljaks siis sõnailmutis või helipihtimus või nägemus vormis või värvis. Sellelt vaatekohalt nähtuna on teatav sügav identsus

k o g u inimese vaimuloomingus: kunstis, tunnetuslikus tões, isegi täppisteaduste kasulikkuse printsiibi saavutis. Me võime küll eritella seejuures nende vaimse kandejõu suutlikkuse staaže, nende transtendentsuse kolde sügavusi. Aga me aimame kõigi nende sünni ühist saatust.

Ja nõnda meie hilisema mõttekäigu sihiks oleks püüda saada sellest irratsionaalsuse sidemest inimese ja tema loomingu vahel sügavalt teadlikuks.

On teadmata, kui palju lugejaist nende ridade kirjutaja senise ja järgneva mõttekäiguga võivad kaasa tulla. Kuna meie kõigi loomuses — ühel vähem, teisel rohkem — on selle maailmakäsitelu mõjundeid, mille ideeprintsip on siin esildatud mõttekäigu põhimõistetele risti vastu.

Mõtlen sellena materialistlik-intellektuaalset või üldisemalt ratsionalistlikku maailmavaadet.

Selle maailmavaate domineeriv kulminatsioon toimus möödunud sajandi lõpukümneil ja sajandite vahetusel. See ei olnud ajalisel mitte juhuslik, vaid oli tingitud üldinimlikust kultuuri ja tsivilisatsiooni arengust ja inimliku teadvuse tolle aja sisust, mida veenvalt hetkel määras täppisteaduste tohutukiire areng ning selle kasulikkuse printsiibi rakendid tehnika saavutistena. Ajastu määravaks printsiibiks kujunes ratsionaalse loogika printsip, mille ideaalkujuks on puht-matemaatika abstraktne süsteemistik. Ning mis huvitav, et see puht-abstraktne mõttesüsteem andis üllatavalt lähedasi paralleele konkreetse loodusega, võimaldades seega loodusjõudude rakendamist ennekuulmatul ja aimamatul määral tehnika hiigelsaavutisiks.

Kellelgi ei võiks tulla mõttesse püüda alahinnata neid saavutisi ja nende vilja. Hoopis vastupidi peame konstateerima, et selles avaldus inimliku tunnetusjõu otsenagu üliinimlik ilmutis.

Meie kõik kasustame selle vilja; ja võiksime olla sellest ainult õnnelikud. Oht aga läheneb sootuks mujalt. Nimelt inimesest endast. Inimene kaotas oma tõeliku osadusmõiste olevaga ja aimuse oma tõelikest mõõtetest. Inimene unustas, et ta loodusjõude ei võinud luua, vaid ainult neid rakendada, kasustada. Veel enam: inimene kaldus uskuma, et ta on kõikvõimas kogu oleva suhtes. Et tema ratsionaalse loogika abstraktne mõttesüsteem ei määra mitte ainult eluta loodust, vaid ka inimese enda sisejõude.

Siin peitubki ratsionalismi kui tunnetusteoreetilise maailmavaate lähtekoht ja selle saatuslikkus. Kuna sel hetkel inimene oma mõttejõu

lõiketera pöörab looduselt iseenda vaimu vastu. Ja nõnda püüab end kiskuda valla oleva primaarsest realiteedist, mis aga kunagi ei või õnnestuda, ilma et inimene seejuures ei hävineks.

Kuid veel ei ole inimene saanud täielikult teadlikuks selle katse meeletusest. Veel tänapäeval näeme üksikuid inimesi ja terveid rahvaid piinlevat selle eksimõtte teostamiskatse ja teostamatuse painajalikus agoonias.

Selles mõttes on samavõrdselt meeletud sotsiaalsed katsed, niihästi Idas kui ka Läänes, kus püütakse luua mingit puhtratsionaalset maailmakorda, olgu selle lähtekohaks ja kinnismõtteks kas kommunismi abstraktne inimrobot või fašismi sama ratsionalistlik-abstraktne rahvus — kummalgi juhul aga mitte elav, vereline, omas sügavamas olemuses üleinimlikest jõududest toituv — inimene.

Kuid mitte ainult sotsiaalse maailmakorra määrava printsiibina pole püütud rakendada ratsionalistlikku maailmavaadet, vaid selle kaudu on püütud tõlgendada nähteid üksikinimese hingeksi. On püütud rakendada seda koguni kogu vaimse maailma keskpunktiks. Et see katse ka selles osas on mõjunud laostavalt, selleks on ilmsed tõendeid selle õpetuse meelsusest kantud kunstiloomingu allakäivas räpasuses, jõuetuses. Mõeldagu siin näitena vaid sajandite vahetuse ja käesoleva sajandi algukümnete moevooludele kujutavas kunstis.

Kuid inimese saatuslikuks õnneks on, et ta vaim pole igavesti neetud ühegi ajastu tõekspidamiste sisse. Otse vastupidi: ta on pandud üha muutudes kasvama. Ning tänu sellele juhtub, et ta mõtete eksirännaku sügavas hämaruses äkki lööb särava uue kõrgema vaimse tunnetuse hele kiirgus.

Meie seisame ühe sellise valgema ajastu väraval. Inimese vaim on pikkamisi taandumas ratsionalismi kitsaist kammitsaist. Ning mis üllatav on tõik, et teadused, mis omal ajal süvendasid ratsionalistliku maailmavaate levingut, nüüd ise enda arengus süvenedes, hakkavad seda tõkestama. Sest kes iganes on tuttav täppisteaduste arengu oleviku seisukorraga, aimab, kui palju neis on eostumas tunnetusteoreetilisi probleeme, mis küünivad üle puhtmõistuslike piiritelude. Täppisteaduste areng on muutumas tõe filosoofiaks.

Ka psühholoogias, filosoofias kitsamas mõttes ja teoloogias leiame ümberhinnanguid sügavama vaimsuse suunas, tunnetuse sisse avarduedes üle füüsilise maailma rajamõistete ning tunnetuse meetodite avarduedes puhtratsionaalselt loogika printsiibilt intuitsioonini.

Sügavamini kui kuski mujal aimame just loova inimese ja tema loomingu vahel irratio-

naalset, mõistuslikult küündimatut sidet. Kõik asjalikud konstateeringud, piiritelud, mõisted siinpuhul on vaid haaratavad vormid haaratamatule sisule. Ja seda mitte ainult kõrvalt vaataja, vaid ka loova indiviidi enda suhtes vahekorra oma loominguga. Sest eks jää ta ise sageli seisma oma töö kui ilmutusliku kingituse ette. Eks tunne ta end ise sageli nagu mingi iidainena ühe sügavama vaimse jõu meelevallas, kes tema kaudu püüab leida omale kuju. Nii tugev kui ka on loomupärane elu ratsionaliseerumise tung, jääb just loova andega talletatud inimese hinge alati teatav annus irratsionaalset ürgjõudu, mille sügavast koldest aegajalt tekivad pursked üles teadvusse, põhjustades viimase kujundava jõu tugevaid oma tunglemises üllatavaid impulsse. Need viimased sageli häirivad inimese normaalset igapäeva elu. Kuid võib-olla just sellena peitubgi neis nende määrav mõte.

Tundub, et üks sügavam vaimne iidjõud siin ettenägelikult hävitab inimese normaalse rahu ja õnne, et teda kiskuda sellesse hukutatavalt tugevasse vaimsesse võitlusse iseendaga ja oma Loojaga, milles ta peab kasvama, mitte hävinema. Me õpime siin nägema inimese loomingut inimese saatusena. Veel enam: me aimame, et see saatus ei ole üksikus isikus küpsenud, vaid see küünib läbi lugematute generatsioonide. Loova inimese hing on otsenagu sadandete

tema generatiivsete eelkäijate hingejõuga talletatud ainsasse ellu. Läbi põlvkondade on selle esivanemad mehe ja naisena kiindunud üksteisse oma valikus iidselt sügava aje talutatuna ja on talletanud kõik oma tungleva igatsuse uude ellu. Ja nõnda ikka edasi generatsioonist generatsioonini, otsenagu tundmatule däämonile oma enda südames ohverdudes. Kuni see üha kasvava loomejõu geneetiline energia ületab oma staatilise piiri ja loova inimese kujundava jõus murdub valla.

Loov inimene peab nõnda oma loomingus lunastuma. Tema tegu on seega juhitud esmalt temasse endasse. Tema ise peab lunastuma oma otse piinavast aetusest läbi generatsioonide kasvunud tungis. Alles siis — ja siis — ta võib lunastada teisi oma lunastuse nähtavas viljas — töös, mille tunnete nägemuslikku jõudu, mille mõttesügavusi, mille mõistmise seletatud haaravust viimased tunnetavad kui enda lunastavat vabastumist.

Seega ei piirdu loova inimese saatus mitte ainult oma isikusaatusega, vaid ta hingejõud kandub viljastavalt neile tema kaasajas või tulevikus, kelle hingeni küünib tema oma hingejõu hõlmavus. Alles siis sünnib loomejõu lõplik vabanemine vaimses sünnitusaktis, mille kaudu lunastub maise loobumuse raue valu.

Roopi Hallimäe.

Kõnelend õnnestus hästi

Tartu Üliõpilaskonna Kultuurtoimkonna poolt korraldatud kõnelend möödunud E. V. XIX aastapäeva puhul, püüdes täita maal E. V. aastapäeva pühitsevate organisatsioonide soovi, saada kõnelejaid nimetatud tähtsaks päevaks üliõpilaste hulgast, kes selgitaksid maa-rahvale riiklike-, majanduslikke- ja rahvuslike päevaküsimusi, viis rahva hulka üle maa laiali üliõpilaskõnelejaid, — jutlustajaid, — soliste, kokku 79. Aktusi korraldavaid organisatsioone, kuhu üliõpilaskonna kaudu kõnelejaid läks, oli 74.

Enamikus aktusi oli K.-L. korraldusel, vähem osa Isamaa-

liidu osakondade, Ü. E. N. Ü. osakondade, Tuletõrje Ühingute ja Haridusseltside poolt. Elav nõudmine oli samuti koguduste poolt jutlustajate järele, kuna abikirikutes korraldatud jumalateenistustele ei leidunud kohapeal jutlustajaid.

Käesoleval korral elavat huvi üliõpilaskonnadest kõnelennu puhul on näidanud korporatsioonid, millistele langeb osavõtjate üldarvust 68%. Seltsidele 12%, organiseerimatutele 20%.

Kõnelennust osavõtjatele korraldatud ankeetlehe andmetest võib näha, et rahvas suhtub üliõpilaskõnelejaisse üldiselt hästi ja sõbralikult. Samuti on ak-

tustest osavõtt arvuliselt kaunis suur (keskmiselt 100—400 in.). Enamjagu aktusi on korraldatud õhtul, kusjuures aktusekõne on pidanud täitma osa peokava.

Organisatsioonidele korraldatud ankeetlehtede järgi on kõigiti rahule jäänud üliõpilaskõnelejate-jutlustajatega ja üldiseks sooviks jääb ka edaspidi saada kõnelejaid Eesti Vabariigi tähtsamate päevade puhul üliõpilaskonna kaudu.

Tartu Üliõpilaskonna Kultuurtoimkond, silmas pidades eelpool toodud soove, on alati valmis andma rahvuslike ürituste hääks kordaminekuks oma parima.

MEIE TEADUSTE UUDISMAALT

ANKEET XV

Eesti ülikool eesli teaduse arendajana

Metsaosakond: Prof. A. Mathiesen

Põllumajandusteaduskonna teiseks osakonnaks peale agronoomiaosakonna on metsaosakond. Nagu teada, puudus veneaegses Tartu Ülikoolis põllumajandusteaduskond ja põllumajanduslikke aineid käsitleti varemalt filosoofia-, hiljem aga füüsika-matemaatikateaduskonna ühe ja hiljem kahe õppetooli juures. Metsateadust ei käsitletud üldse enne Maailmasõda Tartu Ülikoolis, küll aga peeti Riia polütehnikumi agronoomiaosakonnas loenguid metsandusest. Kodumaal teenistuses olevad metsaametnikud omandasid vastava erihariduse osalt Vene- osalt Saksamaal. Eestlaste väjajaated olid siis väga piiratud teenistuse leidmiseks metsanduse alal kodumaal, kuna riigiteenistuses olid metsaametkonnas juhtivate jõudude ja eriteadlaste kohad peaaegu eranditult muulaste käes. Sama lugu oli ka erametsanduses, kus veel peale selle katsusid suurmaa omanikud võimalikult väheste intelligentjõududega läbi saada ja seda just kulude kokkuhoiu mõttes, olgugi et seeläbi kannatas metsamajandus.

Väga teravalt hakkas metsateadlaste puudus tunda andma Vabariigi algaastail ja seda õieti kahel põhjusel, sest 1) veneaegsed riigimetsade ja osalt erametsade ametnikud olid lahkunud ja 2) maareformi teostamisega suurenes riigimetsade arv ja ka pindala rohkem kui kümnekordseks ja neid taheti märksa intensiivsemalt majandada ning otsustarbekohasemalt korraldada võrreldes endistele suurmaaomanikkudele

ja ka riigile kuuluvate metsadega. Tekkinud olukorras oli isegi raskusi endiste riigimetsaülemate kohtade täitmiseiga vastavate eriteadlastega, rääkimata uute kohtade täitmisest. Sellest katsuti üle saada sel teel, et korraldati erametsateenistuses olnud metsaametnikele 1919. a. suvel täienduskursused. Et aga eriteadlaste järele metsanduses oli näha pidev vajadus, siis peeti tarvilikuks nende ettevalmistamiseks kindel korraldus luua ja nii esitaski tolleagne Metsade Peavalitsuse juhataja J. Kitsing põllutööministri kaudu Ülikoolile sooviavalduse — põllumajandusteaduskonda täiendada metsaosakonnaga. Ettepanekule suhtuti Ülikooli poolt jaatavalt, kuid täitmisele asudes oli raskusi õppejõudude leidmisega ja alles järgmisel aastal (s. o. 1920) läks korda täita metsakorralduse õppetool, kuhu valiti A. Mathiesen. Peale õppetöö korraldamise tehti ülesandeks asuda ka metsaosakonna organiseerimisele. Raskusi oli õppetoolide täitmisega. Metsakasvatuse õppetool täideti alles 1921. a. sügisel, kuhu valiti O. Daniel, kes eelmisel aastal Venest opteerus Eestisse ja oma kogemusi ning võimeid metsakasvatuse eriainate õpetamisel näidanud metsaametnikkude ettevalmistamise 2. kursusel. Kolmas — metsakasvatuse-õppetool jäi aga mõneks ajaks vakantseks, sest teaduskond pidas vajalikuks oma eriteadlast ette valmistada. Selleks valiti metsakorralduse kabineti van. assist. K. Veermets (Verberg), kes Peterburi met-

sainstituudi lõpetanud, ja kellele anti erialaliseks ettevalmistamiseks stipendium — algul kodumaal ja hiljem välismaal. 1925. a. täideti metsakasvatuse õppetool K. Veermetsa valimisega.

Minnes küsimuse juurde, kas praegune õppetoolide arv on küllaldane, tähendab prof., et juba metsaosakonna organiseerimisel oli ette nähtud 4. õppetool — metsapoliitika jaoks, kuid see jäi teostamata majanduslikel põhjusil. Algul oli mõeldud ka metsakasvatuse jaoks kaks õppetooli, kuid arvati, et selle järele pole meil eriti tarvidust. Metsapoliitika õppetool oleks aga tingimata vajalik. Talle võiks anda ka teisi ülesandeid, nagu metsakaubandus, — valitsemine ja kas või osalt metsakasvatusestki. On olnud mõttekäike, et koondada ühte agraar- ja metsapoliitika, kuid see pole mõeldav, sest agraarpoliitikat ei saa käsitleda keegi päälle agronoomi, sest ta peab olema tuttav põllumajandusega ja üldse praeguse elu vajadustega; samuti ei saa käsitleda metsapoliitikat see, kes tunneb vaid üldmajandust, ka teiste olemasolevate juurde on seda raske liita ja seepärast ongi tulnud ülesandeid teha.

Õppetoolid metsaosakonnas on üldse üle koormatud õppeainetega, nii on meil metsakorralduse juurde liidetud veel metsatakseerimine, valitsemine ja dendroloogia, millised ained näiteks Austrias on jaotatud nelja õppetooli vahel. Parem pole lugu sellepoolest ka teiste metsa-

osakonna õppetoolide — metsakasvatuse ja metsakasvatuse juures. Kui õpetoole juurde ei saa, võib-olla annab lahendada eradotsentide kaudu, sest vastavaid isikuid on meil juba ja nende kaader suureneb oma ülikooli kaudu. On hoolitsetud järkelkasvu eest ja seda on olemas igal õppetoolil.

Kuidas on üliõpilaste arvuga ja kas on karta üleproduktsooni?

Valik peab olema, ei saa kujutada ühtki olukorda ilma võistluseta, osa langeb paratamatult välja õppetöö kestel. Kes lõpetab, leiab kahtlemata teenistust, kuid ka lõpetanuist võib veel mõni välja langeda. Arvestades, et meie põllutöömisteeriumis on 200—220 metsateadlase kohta, keskasutises, riigimetsatööstuses ja kavatsetavate konsulendid juurde arvatud oleks 30 kohta, ka eratööstus-kaubandus vajab edaspidi suuremal arvul metsateadlasi, nii et see koguarv võiks tõusta kuni 300-ni. Arvates keskmiseks eaks 25 a., vajame iga aasta 12 lõpetajat, selleks peab aga igal aastal metsaosakonda astuma 20 uut üliõpilast. Praegu on 121 üliõpilast, neist on ca 30, kelle stuudium on veninud üle normaalse; jagades 90 ülejäanud neljaga, saame kursuse kohta 22—23 üliõpilast, mis on päris normaalne. Peatudes meie metskondade personaali juures, arvab prof Mathiesen, et praegune 3-astmeline ametkond — metsaülem, metsnik, metsavaht — meie metskondades ei ole otstarbekohane, sest siin on korraldustetegi metsaülema ja nende täideviija — metsavahi vahel veel metsnik, milline vaheaste pole kuidagi õigustatud, sest käskudeandja peab olema ka revideerija ja samalt tuleks ka inspeksioon. Ülikooli õppe- ja katsemetskonnas ei ole metsnikku ja ka meie riigi metskondades peaks jõutama niikaugele, et metsavaht omaks täielikult metsniku funktsioonid. Säärane olukord aga nõuaks intelligentjõudude arvu suurendamist metskondades ning praegune abimetsaülemate (mida võiks nimetada metsaülema kandidaatideks) arv tuleks vähemalt kahekordistada, s. o. praeguse 76 asemel

ca 150. Seega suureneks akadeemilise haridusega metsameeste tööpõld, kuid see pikendaks metsaülemakandidaadi-aega ja praeguse 2—3 aasta asemel 10—15 aastani. Pääle selle on metsamehi maaparandustöödel. Metsaosakonna üliõpilastel on võimalus täiendada (magistreerida) aianduse ja kalanduse alal ning loodetavasti seda mõned kasutavad. Lääne-Euroopa riiges, näit. Prantsusmaal on sisevete- ja metsamajandus liidetud. Ka meil hakatakse sisevete majandusele rohkem rõhku panema ja põllutöömisteerium kavatseb korraldada kalanduse kursusi, mis oleks metsameestele eriti soovitav.

Kokkuvõttes ei või meil rääkida eriti suurest üleproduktsoonist. Varemalt nõuti metsateadlasi rohkem kui Ülikooli produtseeris, see pole ka loomulik, sest võistlus peab olema.

Missuguses seisundis on metsanduslik katseasjandus?

Metsateaduses ei ole just katseküsimusest selle mõiste järgi kõige õigem rääkida, vaid siin on tegemist uurimistega: kuidas kasvab mets, milliseid haigusi, hädasid ta sisaldab, kuidas on ta ekonoomiline külg; seetõttu kannab ka osa vastavaid asutisi uurimisinstituudi nime. Tekib küsimus, kas säärane uurimisinstituut peab olema ülikooli juures või olgu ta riiklik. Mõlemal on oma head ja vead. Et õppetegevus ei saa muutuda täiesti teoreetiliseks sääraстал aladel, nagu põllumajandus ja metsandus, siis ei saa ülikool läbi ilma katseasutiseta.

Riiklik katsejaam on aga paremini subsisteeritud ja need on tavaliselt suurema koosseisuga; ka on vabanenud muust tegevusest ning jääb rohkem aega otsuste ülesannete jaoks. Riiklikud on Soome, Preisi, Läti katsejaamad, kuna Rootsis, Saksis, Prantsusmaal aga asub riiklik katsejaam ülikooli juures, seega on kontakt olemas ülikooli ja katsejaama vahel, mida ei ole Soomes, Lätis, Preisil. Peatudes meie metsandusliku katseasjanduse küsimuse juures, kas see peaks olema riiklik

või ülikooli oma, siis riiklikuna oleks see paremini finantseeritud — metsamajanduskapitali summadest ja ei oleks ka koormatud teiste ülesannetega. Algusest pääle on aga metsanduslik katseasjandus meil olnud seoses ülikooliga ja peamiselt on uurimistöö teostanud ülikooli õppe- ja katsemetskonnas. Seal on alaline katseasjanduse assistent, kes töötab metskonna juhataja juhatusel ja peale selle abijõude. Siis on seal aegajalt katsetanud ja uurimistöid teinud kõik metsaosakonna õppejõud oma erialadele vastavalt.

Nüüd on aga sel alal veel tulnud juurde üks asutis, mis lõplikult välja kujunenud. See on mõeldud Rootsi eeskuju järgi, st. riiklik, kuid asub ülikooli juures.

Isiklikult olen sügavalt veendunud, et meil välja kujunenud olukorras ei ole üks ega teine moodus õige. 15 aastat on näidanud, et õppeasutisi koormatakse küsimustega, mis kaugel igasugusest õppe- ja katsetegevusest. Meie metsanduslikku katseasjandust tuleks tulevikus nii organiseerida, et see kuuluks mõnele sihtasutisele. Selle paremuseks oleks asjaolu, et seal igal sammul valitseb otstarbekohasus ning töötavaid isikuid ülemäära ei koormata muude kõrvaliste, nagu majanduslikkude, administratiiv ja teistesse aladesse puutuvate asjadega ja nad saaksid kogu oma jõu ja energia pühendada katse ning uurimistööle; üldiseks tulemuseks on edukus töös ja töö rõõm! Säärastele alustele viidi hiljuti Öisu piimanduse katsejaam, kuna Jõgeva Sordikasvandus oma struktuurilt on sellele vastav ja on ka teisi, mille tulemustega võib täiesti rahul olla.

Eespool mainisin juba ülikooli õppe- ja katsemetskonda seoses katseasjandusega. Metsa vajatakse esmajoonel õppetegevuseks praktiliste ainete käsitlemise juures, ja ühtlasi see võimaldaks ka üliõpilasi tutvustada metsamajanduslikkude küsimuste selgitamiseks ettevõtivate uurimis- ja katsetööde meetoditega. Teiseks ülesandeks oleks siis juba eespool mainitu — olla ko-

haks, kus õppejõud saaksid võõrsilt omandatud teadmisi järele proovida, selgitada kodumaal tekkinud küsimusi metsakasvatamise-, kaitse-, kasvatuse-, hindamise ja -korraldamise alal katsete ja uurimistega, ja kus üldse leiaksid tarvidust mööda valgustust kõik metsamajanduslikud ja metsateaduslikud probleemid.

Peale nende ettenähtud ülesannete on elu ja areng n. ö. iseenesest juurde lisanud veel kolmanda ülesande, mis on väga ulatuslik ja haarab laiu ringkondi, õieti kogu meie riiki: ta on nimelt kujunenud kohaks, kus metsaametnikel ja põllupidajail on võimalus tutvuda ühe kui teise tööga ja töötulemustega ja seda külastab iga aasta palju ekskursioone igast kodumaa nurgast, nii linnast kui ka maalt. Puhtmetsastamistööst on eriti mainimis- ja näitamisväärt suured hääs

kasvuhoos olevad noormetsade alad, mis on rajatud endistele kõlbmata maadele, peaaegu läbipääsemata soodele ja seda tööd jätkatakse. Siis võidakse ka küllalt pakkuda puht metsa — taimeaiapuukoolitöödega, missugune edaspidi tahab veel enam pakkuda. Palju on tehtud ja saavutatud välismaapuude, eriti aga ilupuude ja -põõsaste kasvatamisel ja levitamisel. See tegevusala on läinud kaugele väljapoole metskonna piire. Eestis pole varem ükski puukool teinud niisuurit tööd ilupuude ja -põõsaste taimede levitamisel, sest nende tarvitajad on üle terve kodumaa.

Ka on õppemetskonna majanduskäitispõhimõtte erinev teistest ja oma otstarbekohasuse poolest huvipakkuv.

Lõpuks peatudes meie talumetsade edendamiseks kavandatavate

konsulentide ameti juures, tähendab prof. Mathiesen, et see olnud juba varemaltki kõne all ja on korduvalt rõhutatud, et see on ala, kus on palju teha, sest meil ei ole metsad ühtlaselt jaotatud, vähemalt riigimetsad ja neis kohtades tuleb talunikel hoolt kanda ka uute metsade soetamise eest, kuid selleks vajab ta abi ja juhatust. Metsaseaduse järgi on see ülesanne ka kohustuslik metsaülemale, kuid need on isegi juba üle koormatud ja uusi ülesandeid tuleb järjest juurde, eriti metsahooldamise ja tööstuse alal. Metsanduslik nõuanne saab aga olla otstarbekohane ja oma ülesande kõrgusel seista, kui seda tehakse kohapääl, see aga nõuab eriametnikku. On täiesti tervitatav, et kavandatavate konsulentide töölerakendamine toimub Põllutöökoja kaudu.

Estetismist ja esteetilisist väärtusist

1.

Estetism on teatav elumeetod, mida võiks lühidalt iseloomustada järgmiselt:

Täisvereline esteet tunneb end alati olevat peajagu pikem kaasinimestest, kas ta seda ise teab või ei. Ta teab aga, et esteet peab olema haritud inimene, prantsuse kirjandust tundev, peene käitumisega ning ta peab oskama tingimata teha eneseanalüüsi. Iseseisev mõtlemine ei ole just hädavajalik, aga tsiteerida peaks oskama igal parajal juhul kedagi või midagi: näitamaks enda eruditsiooni. Esteet peab olema keeruline, komplitseerit kasvõi tahtlikult. Kaasinimesed ei tohigi taibata igakord ta vaimukusi, sest siis esteet saab põhjust tagasitõmbumiseks ja nukrutsemiseks. Ta tajub ränga koormana teiste maitsetust ja elu mõttetust, et näida endale palju huvitavam ja sügavam hingeeluga kui harilikud surelikud, keda ta ei mõista. Säärase efekti saavutame tihti väga lihtsate võtetega: minul on spleen, ma kannatan — kuidas aga kõik muud võivad olla nii rõõmsad, süüa korrapäraselt ja magada hästi!? Isegi päävalu ega seedimisrikked pole neil, ning vihmased ilmad ei too spleeni nende tuimadesse ajudesse! Seepärast esteet tahaks vahel minna kaugele ära, eemale neist „rasvunud nägudest“ ja „hallist maastikust“, aga „närused olud“ hoiavad teda kinni.

Esteet ei kardab midagi niivõrd kui seda, et tema üle võidakse naerda. Tema nimi on hellikuim asi terves universumis, see on ka ühtlasi ta ainus tõeline pühadus. Miiks? Sest et ta poseerib, iseenda ees ja maailma ees ning see tekitab hirmu — mis siis, kui nähakse mind sellisena nagu olen, mis siis, kui ma pole see, kes tahan olla! Ta kardab olla harilik inimene, püüab anastada erilisi privileege. Seepärast esteet on individualist viimaste konsekventsideni. Vahel ta tahaks kastuda mutta,

tahaks teha meeletuid, julgeid patte, viskuda kirgede lõõska ja nautida seda elu, mis talle igapäev keeldud ta kõrge seisukoha tõttu, tahaks ropendada, tappa, pidutseda, kägistada ja vägistada, sest see peenendavat ja teritavat ta tunnetusemeelt, see kõik andvat inimesele midagi juurde, see olla õpetlikum kui reis ümber maailma.

Kuid esteet tunneb ka elu teist poolt, üldse ta tunneb neid kõiki, nii palju kui elul palgeid on (!). Nii ta tunneb näiteks vahetevahel rasket kahetsust... eralõbuks. Säälsamas ta naudib enda unistusi — oh, ta teab, et iseasi on reaalsus, iseasi illusioonid, aga ta loob neid endale siiski vahel ajaviiteks. Ta hindab üle oma unistusi olematuist maist ja linnust, oma siniseid mägesid, punaseid jõgesid ja rohelisi pilvi, mida keegi teine ei oskavat talle järgi unistada. Nii ta joobub oma „geniaalsest mõttelehennust“ ja arvab, et ei oskagi tõmmata piire reaalse ja illusoorse vahele. Millekski! Sest tõeline esteet ei tohi olla kunagi naiivne, ta teab, et sinne elu on tühine ja säälpool ei oota teda midagi enam — tubli portsjon blaseerumust kuulub seepärast paratamatult esteedi karakteristikasse. Blaseerumus ongi õieti ta elufilosoofia — mõeldagu ometi, igal momendil talle võib meenuda kümmekonna, ah ei — sadakonna kuulsa filosoofi ütlusi elu kohta, elu mõttetuse kohta, alates Saalomoni ja lõpetades esteedi enesega, kellel küll pole lisada midagi uut... kuid ta ise on siiski sügavaim. Mis on elu?, küsib esteet ning jätab selle vastamata. Mis on surm?, küsib ta siis, ega hakkagi otsima vastust, vaid kihutab ikka edasi oma „läbitungiva mõistuse tulisel ratsul“.

Lõpuks esteet naeratab, sest muud ei jää üle, ta võib olla põhjani vaimustatud kahest üksteisele risti vastakäivast filosoofiavoolust, sest vastandlikkus iseenesest

paistab nii huvitav, sääl pole vaja enda veenet, päälegi saab selle varal näidata, nagu oleksid kõikidest üle. Esteet on paratamatult eklektik, ta lööb peenelt käega ja lausub kuulsad sõnad: Sic et non! — võib nii, võib teisiti.

Tüüpiline esteet pole kunagi päris ühiskondlik olend, ent täielik üksiklane väliselt ka mitte, sest ta vajab publikut, kelle ees demonstreerida. Tõelist kontakti ta muidugi ei otsi, tundes end eo ipso „erandinimesena“. Seesmiselt ta üksindus on otse traagiline, sest ta põlgab „pimedat massi“, põlastab „kodanlust ja tõusiklust“, ning pingutab, et olla üle teistest omataolistest. Esteet jääb kultuuri-tõusikuks isegi siis, kui tal on küllalt vaimset pagasit, (mis vahetevahel tõesti osutub assimileerimata pagasiks), sest et ta ikka üle pakub ja oma tõelised väärtused jätab kasutamata. Ta on uhke oma kunsti ja kirjanduseharrastusele, ükskõik siis, millise kunsti ja kirjandusega tegeleb ja kuidas sellest aru saab sünteesi mõttes.

2.

Tüüpiline esteet on elukutseline esteetitseja, vaatleja, elamuste ja muljete koguja; ta kodanline elukute (kui sellela ei saa läbi) on talle ainult pinnaks silmas ja piinaks südames. Ta tunneb end geeniusena, kes ei pääse maksvusele, sest teadagi pole maailm veel kasvanud temani! See kütab ta üleolekunärvi omakorda.

Scillest kurvast olukorrast pole muud pääseteed, kui luua vastav maailmavaade, mille järgi andekad inimesed on eesõigustatud seisukorras. Nad võivad lubada endale rohkem kui „tavalised surelikud“, nende kohta maksvat erimoraal jne. Mitte kaua aega tagasi ka psühholoogia toetas säärast „vaimse aristokraatia“ usku. Talente peeti salapäraseiks, müstilisiks sissesündind omadusteks, mis osaks langenud mingeile jumala äravalit õnelikele.

Siis üleoletsesid ka kirjanikud rohkem lihtinimese suhtes... See oli siis, kui August Gailiti hing enese üles poos kogukonna laibakeldris roostetanud naela otsa püksirihmaga, mis võetud mehe võölt, kes oli end uputanud solgitorra. See oli siis, kui Visnapuu „Issanda tegemiste pääle oksendas“ ning „haiseva kurguga talle kiituseks jorises, porises ja korises“. See oli siis, kui August Alle kurtis taga kleiti helesinist ja roosat seelikut. See oli siis, kui kodanlusele ja tervele maailmale öeldi suu sisse oma arvamus, ehkki see igakord ei olnud väga vaimukas. See oli siis, kui vabanduseks sobis ütelda: „Mu laulu om ropu küll, sest et a'a / mil nema oma lauldu, om ropu“, (Kärner) jne.

Romantiline hirm reaalse elu väärituse ja reaalse inimese inetuse eest viis omal ajal ja viib praegugi inimesi estetismi. See on periood, mille peab läbi tegema vist igaüks, see on nagu mingi vaimne lastehaigus, mida põetakse küll enamasti puberteedias. Sest puberteedias iga noor on paratamatult kultuuritõusik. Nähakse äkki sõnade „vita brevis, ars longa“ tõtt ja siis püütakse ületada enda väiksusetunnet mingi paradoksaalse ülikultuursuga. Tihti jäädaksegi peatuma sinna — selmet kasvada ja peenedada, hakatakse peenutsema.

Estetismi klassiliseks näiteks tuuakse enamasti Oscar Wilde, kes nii kirjanduses kui elus propageeris end peenutsemise ja nautlemise eeskujuna. Meil peetakse estetismi apostliks muidugi Tuglast ja viimasel ajal — kas õigusega või mitte — Betty Alverit. Eestlaste jaoks näib estetism evivat erilise seisukoha. Heaks näiteks on just kirjandus ja kirjanduse kriitika. Tähtsaks puhutud

on estetismi küsimus seal vist seepärast, et meil isiklike kultuuritõusiklusele seltsib ju veel rahvuslik kultuuritõusiklus. Tulemus on, et ühelt poolt langetakse otsekohe põrmu iga peene väljenduse ees ja teiselt poolt minnakse maruvihaseks, isegi siis, kui kriitika julgelt tarvitada sõna „esteetiline väärtus“, on ju esteetiline ja estetism pärit samast tüvisõnast!

Miks mitte konstateerida täie rahuga, et meis igaühes tükib olema jäänuseid estetismi vanast Aadamast just nagu meis igaühes on küllalt egoismi.

Huxley ühes oma essees teeb ainult astme vahet palja loomaliku sensualisti ja teadliku raffineeritud esteedi vahel. Viimasel on küllalt intellekti põhjendamaks filoloogiaga oma meelelikkuse tarvet. Säärane tüüp teeb moraalist esteetika haru — tegu on hea, kui ta on elegantne, ideed, kui neid kultiveeritakse, saavad aistinguiks, filosoofiast tehakse kunst ja doktriine korjatatakse nende šarmi pärast nagu kalliskive, süstematiseeritakse ja vaadeldakse neid kollektionääri huviga. Huxley omalt poolt leiab sellase filosoofia olevat pealiskaudse ja vastuvõetamatu.

Kuid kirjandusekriitika ei tarvitse tingimata olla autori maailmavaate kriitika ja kuigi näit. Tuglase filosoofia pole filosoofia, ta novellid on siiski novellid, sest nende kunstiväärtus ei baseeru ju estetismil. Paljudele nad on aga vastuvõetamatud just estetismi pärast. Tuleb välja, et esteetilised väärtused igakord ei jõua päästa estetismi vääritusest ja nii kerkib uus küsimus — milline on esteetika ja estetismi vahet.

3.

Mõned teoreetikud, näit. Hamann nimetab estetismi esteetiliseks liialduseks, mis viib blaseerumusse ja nürinemisse, ehk teiste sõnadega esteetika elementide üleliigseks rakendamiseks ellu. Kuna elu tegelikult on mitmepalgeline ja mitmesuunaline vool, mida peaks vaatama tuhandest eriaspektist, teeb estetist ta ühedimensionaalseks esteetilise nautlemise objektiks. Ta vaatleb iga elumomenti subjektiivselt muljetekoguja seisukohast ja seetõttu kaotab vastuvõtlikkuse seal, kus oleks vaja intensiivset nautimisvõimet — seistes kunstiteose ees. Lühidalt: elu ja kunsti ära segamine teeb inimese mõlema suhtes võimetumaks.

Estetism elumeetodina reedab piiratust ja estetism kirjaniku elumeetodina loob „negatiivset“, „elukauget“ kirjandust — „juurtetu intelligentsi pinnatut fantasiat“. Terminid „negatiivne“ jne. on lõikavad, ühtlasi aga abstraktsed relvad, kuid nad kerkivad kergesti keelele ning seega on antud mõõgad ka nende kätte, kes ei tunne vehklemiskunsti. Poleemika võtab kõike suuris joonis, paneb ühte patta esteetilise ja estetistliku ning on valmis neid mõlemaid kas tõstma troonile või heitma üle parda meie rahva ihu ja hinge tervise nimel. Oh, see rahvas küll, mis tema nimel kõik ära ei tehta!

Vastandite paarid negatiivne — positiivne, eluvõõras — elulähedane, peen — jäme jne. on liiga kõvad pätklid normaalse mõistuse jaoks. Lihtsam oleks lahendada keerdküsimusi vastandmõistete abil, mis seisavad üksteisele lähedamal nagu: esteetiline — esteetitsev, omapärane — iseäratsev, peen — peenutsev jne. Mitmeski suhtes see oleks päris kasulik, sest alati ei pakuta ju puhast kaupa ning ehtsa ja võltsi eristamine oleks üsna kindel meetod ütelda paar sõna tulusat tõtt, selmet vihaselt vehelda.

Atma Kaal.

Tänapäeva ja kahekümnendate aastate alguse üliõpilaskonna erinevast koosseisust

Üliõpilaskonna käsil-oleva reformimise jaoks on küll olemas mitmesuguseid kavasad ja küllap neist mõni saab varem-hiljem teoks. Kuid nende kohta on raske ütelda, milline on ühe või teise reformisammu taga seisev praktiliste eesmärkide kompleks. Ja nende (ikka jälle: praktiliste!) eesmärkide põhjaniküüdiv analüüs ning päevavalgele tõstmine pole mitmesugustel põhjustel hästi teostatav.

Nõnda siis, ise mitte eriti pooldades liialt teoreetilisi, tegelikkusest palju irduvaid spekulatsioone, näib käesoleval korral mõnesuguste eelpüstitatud küsimusega ühenduses olevate seikade teoreetiline käsitlemine just see õige ja võimalik olevat. Sellistest seikadest üsna oluline paistab olevat katse fikseerida pealkirjas mainitud erinevusi.

Et meie haritlaskonna järelkasvu hariduse- ja kasvatuskäigus üsna olulisi muudatusi on sündinud, on selge. Mitte kõiki neid muudatusi pole võimalik seletada ainult hariduselu tihtipeale edasi-tagasi käinud reformidega. Ka ühiskonna laiematest ringidest, mitte ainult hariduselu juhtkonnast väljunud jõududel on olnud etendada oma osa.

Olgu mainitud esialgu paar puht-asjalist erinevust. Esiteks: tänapäeva üliõpilane on keskmiselt tunduvalt noorem, kui 20-date aastate oma; teiseks: tänapäeva eestlastest üliõpilased on üles kasvanud juba iseseisvas Eestis, ja hariduse saanud emakeelses koolis — veneaegse kooliga võrreldes tugevasti reformitud koolis.

Juba nendest vähestest eeldustest, mis on, võiks ütelda, puht loodusseaduslikku laadi, peaks näit. järgnema, et tänapäeva üliõpilane peaks olema keskelt läbi parem, kui 20-date aastate alguse oma. Tegelikud vaatlused, eriti õppetöö hoolsuse ja edukuse suhtes kinnitavad seda väidet. Mõningat teisenemist paranemise suunas on näidanud ka paljutoonitud baltisaksa päritoluga intiimorganisatsioonide traditsioonid.

Hoopis huvitavama juurde jõuame, kui vaatleme, millisel viisil projitseerub üliõpilaskonna tundlikule taustale vahepeal ühiskonna kui teraviku elus sündinud maailmavaadete ja mõtteviiside nihkumine. Siin on tegemist küsimuste-kompleksiga, mille märksõnaliseks iseloomustuseks sobiks mõistetepaar revolutsioon-reaktsioon. Revolutsiooni võitudest äsja välja tulnud üliõpilaskond on asendunud üliõpilaskon-

naga, milles üks tugev osa nii seesmiselt kui väliselt kannab eneses reaktsiooniliste ideede tunnuseid. Et vääriti-mõistmistest hoiduda, tuleb siinkohal pisut peatuda reaktsiooni mõiste juures. Vene esimese revolutsiooni tules noorolnule põlvkonnale sõna reaktsioon, võib paista hirmsana, kui mitte oma sisult, siis sõnana ise. Kuid meie tahame siin seda terminit mõista tema otseses etimoloogilises tähenduses, ja kui nii, siis ei tohiks küll olla kahtlust, et ta oleviku iseloomustuseks täiesti õigel kohal on. Näiteid pole tarvis otsida kaugelt: kiriku jälle tõusev tähtsus, „modernitsemise“ järkjärguline hülgamine kooliõpetuses (vrld. ilukiri resp. „kiritehnika“ ausse!, koduloole kriips peale!), üldhariduse tähtsuse hindamine vähemaks (algkool praktiliselt event. 4-õppeaastaseks!). Need on näited haridus-alalt, aga sama-tendentsilisi leiab mujaltki. Ka hariduse leviku piiramine (majanduslikult ratsionalistlikest kaalutlustest lähtudes) keskmiste ja kõrgemate koolide kokkutõmbamise näol kuulub ülalväidetut tõestavate näidete sarja. Veel ei avalda nende näidetega iseloomustatud tendentsid täit mõju praegusele üliõpilaskonnale puht-asjaliselt (reformidest ja ühiskonna mõtteviiside muutustest mõjustatud noorpõlv jõuab ülikooli alles mõne aasta pärast), aga juba on nad mõnesugusel määral (vähemalt üliõpilaskonna ühes osas) kujundamas üht mentaliteeti, mis on nende tendentsidega lülitatud paralleelselt. Ja see mentaliteet meie arvates on olemuslikult erinev ka 20-date aastate eesti üliõpilaste mentaliteedist, veneaegsete omast koguni rääkimata.

Kaasa aitab mõnesuguste maksvusele püüdevate reaktsiooniliste — (nb! veel kord: etü-

Restoran «Room»

TARTUS, SUURTURG 7

moloogilises tähenduses) maailmavaatelistel tõdedel mehaaniline sugestioon, mille toime on tõhusam kui kunagi varem tänu meie praeguse kasvava haritlaskonna keskmiselt vähemast küpsusest ja maailmavaadete mõttes teoreetiliselt vähem avarast silmaringist.

Selles võib ja peab nägema ohtu kultuuri sügavamale juurdumisele. See tasandab teed, oleme selles veendunud, kultuuri väliseid ilmuvusi ülehindavale pääliskaudsusele.

Tendentside hulka, mille tõusvat tähtsust meie üliõpilaskonna (üliõpilaskonna kui üliõpilaste kogu, mitte kui juriidiliselt fikseeritud organisatsiooni mõttes) koosseisu ja ilme muutumises näib tulevat tarvis peagi arvestada, kuulub ka järgmises mõttekäigus peituv:

Ülikool ei ole olnud päämiselt ainult kutsekool suure keskpärase enamuse jaoks juba pike-mat aega. Ta ei ole seda enam sellest ajast saadik, mil haritlaskonna tegevusse astuva kaadri selekteerimine ei toimu enam ülikooli sisseastumise värvatel, vaid pärast ülikooli lõpetamist. Reformid, nagu üliõpilaste arvu piiramine, taotleavad ümberpöördu. Lähtudes päämiselt majanduslikest kaalutlustest, teatavast haridusliku majandusliku ratsionaliseerimise nõudest, võiks seda tendentsi lugeda isegi soovitatavaks. Kuid eesti ühiskonnaorganismi läbikasvamise mõttes kultuuriga peaks sel suunal olema küll pidurdav, et mitte ütelda tagasi-viiv mõju.

Teadagi pole ülikool kunagi olnud ainult kutsekool. Aga suure enamiku suhtes ta oli seda vene ajal ja ka iseseisva Eesti esimesel aastakümnel. Praegu temal veel puudub omaaegse iseloom. Aga tee selle juurde ei tarvitse olla sugugi enam pikk. Ta võib selleks jälle saada ja saab kindlasti, kui teda kujundavates impulssides ei peaks ilmne ootamatuid muudatusi.

Praeguste tendentside püsimise resp. muudatuste ootamise suhtes üliõpilaskonnas võib eritella kaht voolu. Meil ei tarvitse nendesse vooludesse kuuluvaid rühmitusi siinkohal niimeomaselt fikseerida, see on „praktilise“ pinnale libisev küsimus ja vastus sellele tohiks olla ütlematagi selge seniseid olukordi teravamalt jälginud vaatlejale. Igatahes olgu rõhutatud ainult ühte: vastuolud, mida üliõpilaskonnas arvatakse kord nägevat, kord mitte, on muidugi olemas. Aga neid on praegusel ajal vähem kui kunagi varem võimalik tagasi viia mingisugustele kitsastest organiseerimise-„intiimsustest“ sõltuvatele põhjustele. Hoopis selle vastu, nad on saanud maailmavaatelistel ühendavateks ja enam-vähem selget rinnet kujundavateks teguriteks, omaaegsete ebamääraste, Hispaania kodusõjalaadiliste ähmast pilti pakkuvate hulga-

ALEKSANDER PUŠKIN

Minu kangelase sugupuud

(KATKEND POEEMIST)

11

*Miks keerleb tuulepuhang orus,
Miks tõuseb stepis tuuleraev,
Kui liikumata meres norus
Ta hingust ootab uhke laev?
Miks kotkas oma lennul mornil
Ei peatu rahnuudel või tornil,
Vaid pehkkind kännul? Küsi talt!
Mis Desdemona palavalt
Mulatti lemmib, poolkuukiiri
Nii võlub öö, mis määrat kaoks?
„Sest tuule, kotka, imme jaoks“
Veel pole loodud ühtki piiri.
Pea püsti, vabad sinu teed,
Sa vaimustuses loov poeet!*

12

*Täis kõrget, kuldset mõtiskelu —
Su teid ei taju rahvasumm,
Väärjumalaist, mis toodab elu
Sa möödud, üha leinas tumm.
Ei jaga jõuguga ei viha,
Ei lõbustusi ega iha.
Sul võõras rahva vaev ning uhm.
Seis! Kuhu? Kuhu? karjub juhm,
Tee kääneb siit! Kuid sa ei kuule,
Sa tõttad uljalt läbi öö
Sind juhib ulm. Ja sinu töö
On sulle palgaks hingeks — luule
Ja tema vilja vilets tõuk,
Las närib — tühjust orjuv jõuk!*

Tõlkinud

Jüri Šumakov.

selt laiiali pillatud „sektorite“ asemel. Ja suhtudes küsimustesse ausa teoreetilise objektiivsusega, nende vastuolude juhtivad motiivid on rõõbikud juba eelpooltsiteeritud mõistepaarile revolutsioon (event. ka evolutsioon) — reaktsioon. Ikka jälle nendele punktidele terituvad vastupidiselt sihitud jõudude resultandid.

Meie ei taha, nagu juba ütlesime, siinkohal hakata neist teoreetilistest eeldustest tegema liiga konkreetseid tulevikuprognose. Igatahes mitte hirmust olla halb prohvet, vaid mõnesugustel muudel põhjustel. Kuid samal ajal meie arvame, et ka käesolevad enam-vähem abstraktsed vaatlused tohiks olla väikeseks lisanduseks selgema valguse heitmise mõttes küsimustele, millest lähtusime.

Paul Viiding.

Poleemika

Eelmises „Üliõpilaslehe“ numbris esitatud avalikule küsimusele „Vaba Maas“ ilmunud „Oldermani“ kirjutuse asjus vastab viimane 3. märtsil pealkirjade all „Üliõpilaskond ja „ümberorienteerumine“ vastuseks „Üliõpilaslehe“ kallaletungile.

Vastuse sisu on alljärgnevalt:

„Üliõpilasleht“ nr. 2 on kuri „Vaba Maale“ tema 12. veebr. nr-is avaldatud artikli pärast „Üliõpilaselu reform teelahkmel“. Ilma et ühtki artiklis avaldatud mõtet otsekohele saadaks ümber lükata, püütakse asja segada sellega, et nõutakse ligemaid andmeid, „missuguses üliõpilasorganisatsiooni majas mässumeeste staap“ — kuigi sealsamas ise mõõnma pidades, et see (või siiski mitte päris staap? võib olla!) tegelikult ometi oli teatud korporatsiooni majas. Et ta seal oli „erakorteris“, seda pole ka meie artiklis eitatud. Niisamuti pole meil öeldud, et vapside võimuharamise katse puhul kardeti just teatud „Üliõpilaskondade“ mässukavatsusi, vaid kogu selle vapsliku rinde oma, mida teati varem toetanud ka rohkesti mainitud piiride üliõpilasi ja vilistlasi. Ega ometi seda toetust ei tihka salata keegi, kes sündmusi vapside liikumise ajal veel vähegi mäletab?! Ei maksa tõesti sealt poolt nõuda, et veel rohkem peaksi me uuesti esile kiskuma andmeid sellest halvast minevikust! Las uurib seda kord objektiivne ajalugu, kes ei arvesta ainult politseiprotokolle, vaid ka „Võitluse“ j. m. veergusid ja muid seisukohavõtte.

Meie artiklis ei tahetud külvata mingit vaenu, veel vähem solvata „kogu üliõpilaskonda“, aga pidime paratamatult mainima üliõpilasseltside imestust selle natukese kiire „ümberorienteerumise“ üle, kui selle läbi võidetud positsioone püütakse kasutada juba nii robustilt. Või ei tohi seda mitte nimetada seltside „vastu seinu surumiseks“ kui ühesuguse liikmete arvu juures neile kombineeritakse vanematekogus kohti poole vähem korporatsioonide omist ja neist mõlemaid suurem organiseerimatute hulk jäetakse üldse esindusetal? Või on see taktiline ja pedagoogiline, et selline vanematekogu ja esindus valivad kuraatori, kuna ülikoolil pole isegi selle kinnitamise või mittekinntamise õigust?! Niisugused seadused on „sapiitilgad“, mis külvavad vaenu üliõpilaselu, mitte „Vaba Maa“!

Olderman.

„Oldermani“ vastuse puhul on mul teha mõningaid märkmeid:

Kõigepealt pealkirja kohta: — „Oldermanil“ ei peaks olema põhjust minu otsekohesteid küsimusi tema artikli teatud osas ettetoodud avaldustele „kallaletungiks“ nimetada, sest need küsimused tahtsid vaid selgitust mõtetele, milliseid „Old.“ nähtavasti kallaletungiks ei pea, millised aga tegid vajalikuks avaliku küsimuse.

Mina ei ole oma ülesandeks pidanud hakata „Old.“ artiklist midagi ümber lükkama. Küll näib aga mulle, et „Old.“ ei põhjenda ka avaliku küsimuse peale üksikasjalikumalt oma väiteid, millised mind, aga ka laiemaid üliõpilaskonda huvitavad ja puudutavad. Kas „Old.“ vastus esitatud küsimustele on selgitav, seda võivad otsustada juures toodust lugejad ise. Minu arusaamise järgi on aga „vastus kallaletungile“ kaugel otsekoheusest ja ei selgita midagi.

„Old.“ kirjutab vastuses, nagu oleks ligemate andmete saamiseks esitatud küsimuse puhul „missuguse üliõpilasorganisatsiooni majas asus mässumeeste staap“ — meie ise mõõnma pidanud, et „see tegelikult ometi oli teatud korporatsiooni majas.“ Palun „Old.“ mitte minule sõnu suhu panna, mida ta vististi ise peab ütlemä. Mina kirjutasin „Üliõpilasleht“ nr. 2. 1937 lhk. 39, 2. veerg, 3 lõige: „... mitu neist olid organisatsiooni majas olevat enda korterit ja organisatsiooni usaldust kurjasti tarvitanud.“ Minul ei ole mitte andmeid, et „teatud korporatsiooni majas“ või selles asuvas erakorteris oleks olnud „mässumeeste staapi“, järelikult ei saa ma ka seda mõõnda. Kui aga „Old.“ on vastavad uued andmed, mis lahku lähevad avalikult teatavaks saanud kohtuliku juurduse materjalidest, siis oleks neist huvitatud muidugi vastavad ametasutused ja „Old.“ kodanikukohus oleks need andmed ka teatavaks teha.

„Old.“ võib kindel olla, et kui ta oleks oma kirjutuses kas või nimetanud teatud korporatsiooni nime ja seda, mis selle ühe liikme poolt temale usaldatud korteri kohta kindlaks tehti kohtulikul juurdusel, ei oleks olnud põhjust selgituste pärimiseks. Miskipärast ei teinud aga „Old.“ seda ei siis ega ka nüüd, vaid hakkab teistele omaks andma (ka mitte sõrendusega) langetamatuid väljendusi.

Ei minul ega ka „Üliõpilaslehel“ ei ole midagi selle vastu kui „sellest halvast minevikust“ oodatakse „objektiivse ajaloo-uurimusi“.

Milleks pean, aga „objektiivse ajaloo uurimusi“ ootama mina või „Üliõpilasleht“, mitte aga „Old“ ise? Seesugusel korral ei oleks vajalik olnud käesolev poleemika.

Minu sõnavõtt oli eriti tingitud „Old.“ katsest jaotada ilmselt meie üliõpilaskonda kahte leeri lojaalsuse seisukohalt. Minul on informatsiooni, et mitte ainult „Old“ poolt nimetatud „demokraatiale ikka truuks jäänud üliõpilaskondad“ ei olnud alarmiseisukorras mässukavatsuste kartusel, vaid ka teisi kaitseliitlasi-üliõpilasi vaatamata organisatsioonile või üliõpilaskondale, kuhu nad kuulusid, keda aga „Old“ nähtavasti ei pea demokraatideks. Küsimusest läheb „Old“ oma vastuses mööda.

Üliõpilaskonna reformi küsimusi ei ole mina oma kirjutises mitte puudutanud ega ei ole ka „Üliõpilasleht“ neis küsimustes oma seisukohti avaldanud, nagu viimane ühes Ajutise Üliõpilaskonna Juhatuses seisab sellest küsimusest eemal, mispärast ei ole mul ka põhjust peatuda „Old“ vastuse vastava osa juures. Pealegi ei ole veel mingit reformi teostatud ja vastavad seadused avaldamata.

V. Pärtelpoeg.

Olgu märgitud veel „Vaba Maa“ viimaseaja, näiliselt süstemaatilise rünnaklaviini puhul „Üliõpilaslehele“, et need millegagi ei mõjuta „Üliõpilaslehe“ seismist kõigi üliõpilaskondade ja kogu üliõpilaskonna teenistuses.

„Üliõpilasleht“ võib vaid kinnitada, et tema sihid on saanud, nagu neid juba lehe asutamisaajal on üles seatud ja paarikümne aasta kestel teostatud.

Üliõpilaskonna reformi küsimuses on „Üliõpilasleht“ ilmutanud vaid ametlikke üliõpilaskondade seisukohti, ametliku ülikooli seisukohta, nagu see meile avaldamiseks anti, ankeedi vastused ning tsitaati arvamustest ajakirjanduses, märkides allika.

„Üliõpilasleht“ oma seisukohti reformi küsimustes ei avalda, kuna ka ajutine üliõpilaskonna juhatus peab praegusel silmapilgul selles küsimuses kaasakõnelemise mitte enda ülesannete hulka kuuluvaks.

Mujalt veergudelt

2. märtsi „Postimehes“ kirjutab „Studiosus“ üliõpilaskonna reformi aluste vaidluse raamides „Organiseerimatute organiseerimisest“ — Organiseerimatute Büroo poolt kujundatud 18-liikmelise komisjoni töötulemuste puhul.

Kirjutises avaldatakse kahtlust selle kohta, kas esitatud nõudmised ja vaated on tõeliselt organiseerimatute üliõpilaste enamuse soovidega kooskõlas. Kirjutises öeldakse:

„Tekib otsekohe küsimus, kui võrd esitatud seisukohad on kooskõlas organiseerimatute laiemate hulkade vaadetega ja kui võrd on nii väikese kogu poolt valitud komisjon õigustatud esinema kõigi organiseerimatute nimel. Nende ridade ülesandeks ei ole heita halba varju n. n. 18-komisjoni tegevusele, sest väljatöötamise aeg (üks kuu) isegi kõneleb seisukohtade põhjalikkuse kasuks, millede kallal komisjon on kahtlemata töötanud heas usus, astudes välja kõigi organiseerimatute huvide kaitseks. Kuid põhjusi kahtluste esitamiseks on paraku palju, sest üks kolmandik üliõpilaskonda, arvuult umbes 1200 immatrikuleeritud üliõpilast ei kuulu intiimorganisatsioonidesse. Ainult mõni protsent sellest arvust on võtnud osa kavade väljatöötamisest, laiemad hulgad aga jäid endiselt üksikõikseks. Neil asjaoludel on tõepoolest raske suhtuda väljatöötatud seisukohtadesse, kui enamuse tahteavaldusse, mis teatavasti määravaks põhimõtteks demokraatliku korra juures, mille kaitsmise nimel on esitatud ka 18-komisjoni kava.“

Edasi märgitakse:

„Organiseerimatute küsimuses nägi eelnõu ette erineva korra ses mõttes, et võrreldes organisatsioonidega ei saada nad esindajaid uude edustusse mitte vastavalt nende koguarvule, vaid kohtade arvu määrab ära hääletamas käinute hulk. Ka puudub organiseerimatul oma vilistlastest vanem, kelle aset täidab üliõpilaskonna kuraator-õppejõud. Teistest küljest langesid organiseerimatul ära kõik kohustused, mis vabatahtlikult organisatsioonidesse koondunud üliõpilasil tuleb kanda. Nad ei maksa liikmemakse, ei allu muule sisekorrale kui üldisele aukohtule ja üliõpilaskohtule ega ole ajaliselt seotud kohustustega, mis nii sageli koormavad organiseeritud üliõpilasi.

Eespool nimetatud peaarinevuse vastu ongi sihitud 18-komisjoni suurim meelepaha, et miks tahetakse demokraatlikus riigis teha vahet ühe ja teise kodaniku vahel, jagades ühele suuremaid, teisele vähemaid õigusi. Üldsõnaliselt ja põhimõtteliselt on vastuväide kahtlemata kaunikõlaline ja tehtud ülekohus tunduvalt mittetalutavana. Ent tekib küsimus, kas too ülekohus ongi nii suur? Kohustuste hulk, mis organiseeritult kanda, ületab nii ajaliselt kui majanduslikult ikkagi mitmekordselt seda, mis näeb ette komisjoni poolt koostatud klubide või osakondade korraldus. Edasi ei ole kaugeltki õige väide, nagu omaks puht-matemaatiliselt võetuna iga organiseeritud üliõpilane õiguse saata oma esindajat edustusse. Ka siin tekivad hääle ülejäägid ja paraku igakord mitte väikesed. Teatud ülekohus jaguneb ses mõttes võrdselt niihästi organiseerunud kui organiseerimata üliõpilaste vahel.“

„Studiosus“ lükkab ümber süüdistuse, nagu oleks organisatsioonid suhtunud organiseerimata üliõpilaste õigustesse pahatahtlikult, tuues ette 9-komisjonis saavutatud üksmeelseid seisukohti organiseerimatute küsimusis.

Kirjutises öeldakse veel:

„Probleemi raskuspunkt näib seega kalduvat päris oluliste põhiküsimuste juurde ja nimelt: kas võib lugeta organiseerimatute büroo komisjoni kavades ettenähtud osakondi või klubisid võrdõiguslikeks intiimorganisatsioonidega? Viimasest oleneb ka, kas on saajaprotsendilisel õigustatud nõue, et organiseerimatuile antaks kohad edustuses vastavalt nende koguarvule ja mitte hääletamaskäinute arvule?“

Igasugune üliõpilaskondlik kasvatus töö on mõeldav eestkätt ainult endakasvatustlikul alusel. Üliõpilane ei ole ju koolipoiss, kes on valmis alluma teatud välisele dressuurile, vaid just selles eas olev kodanik, kus iseseisev tegutsemise- ja rippumatusetahe on kõige suurem.

Ei ole seepärast väljavaateid, et selline sünniviisiliselt kokku-organiseeritud organiseerimata üliõpilaste klubid suudaksid arendada küllaldaselt intensiivset endakasvatustööd. Tagajärg esitatud kava teostumisel oleks vaid see, et osale üliõpilasist pannakse peale maksud klubide heaks, kus käivad siiski vaid üksikud, teised vähe ja kolmandad täiesti vastu-

meelselt. Juba reformi ootel astuti teatavasti kõige energilisemalt välja mõtte vastu organiseerida üliõpilasi või nende edustust teaduskondlikul alusel. Intiimorganisatsioonide senised kogemused näitavad, et just mitmesugustest teaduskondadest üliõpilaste koosolemine annab kasvatuslikus mõttes palju paremaid tulemusi.

Kas mitte lõpuks ei tundu just see ebademokraatlikuna, kui ilma praktilisi tulemusi nägemata püütakse ühe väikese grupi poolt peale suruda sundorganiseerimist ja makse rohkearvulisele organiseerimatute perele. Vabatahtlik organiseerimiseviis, mis seni kõigiti häid tulemusi andnud endakasvatuse alal, jäägu ka tulevikus meie kasvava intelligentsi peamiseks eluvormiks.

Iseasi kui esitatakse kava, mis lahendaks paremini paljukõneldud ebaühetaolisuse küsimuse ja kui kava esitamine toimuks demokraatliku enamuse toetusel, s. t. organiseerimata üliõpilaste laiemate ringide osavõtul ja koostööl. Siis omaksid organiseerimatute soovid palju suuremat kaalu ja silutaks need vahed, mis ühepoolse seisukohavõtu juures küll tunduvad ülekohustena, ent arvestades teise poole hoopis suuremaid kohustusi, ei anna siiski õiget sisemist tasakaalu meie üliõpilaste perele.“

„Päevalehe“ 12. märtsi numbri avaldab „Mnd“ juhtkirjas „Mis sünnib Tartus?“ väga objektiivselt mõtteid.

Kõigepealt märgib „Mnd“ üliõpilaskonna ümberkorralduse venimist ja selle tulemusi, kirjutades:

„Kui üliõpilaskonna vana korraldus likvideeriti ja ajutisega asendati, siis võis kõrvaltvaataja ainult oletada, et on valmis uue ja parema korralduse projektid, mis peagi maksima pannakse, nõnda et t e r v e n d a m i s e aktsioon oleks võinud hakata kiiresti andma tagajärgi. Ei saa ju pidada loomulikuks, et ajutine olukord, ülemineku-ajajärk, kestaks pikemat aega.

Kuid asi on siiski hakanud venima. Reformi projekt sai küll juba ammu avalikuks, kuid siamaani pole veel selgunud, et see senisest üliõpilaskonna korraldusest paremad alused looks ja, mis peasi, et kava, kui see teoks peaks saama, suudaks luua head võimalused tervikliku ja kooskõlalise üliõpilaskonna kujundamiseks, et see siluks konarlused üli-

õpilasorganisatsioonide vahel ja sellega valmistaks teed haritlaskonna vaheliste teravuste kõrvaldamiseks. Tartus on peetud pikki ja väga pikki arutluskoosolekuid reformi projekti üle. Ja mida enam seda on arutatud, seda segasemaks on muutunud õhkkond. Kui senist korraldust kogu üliõpilaskond tunnustas ja selles hoolega kaasa töötas, siis reformi projekti suhtes on osa üliõpilaskonnast arvamisele ja otsusele jõudnud, et see sihtivat oma terava otsaga nende vastu. Sellest aramisest (mis ehk ka ekslik järeldus võib olla) tingituna on nüüd Tartus kujunemas olukorrad, mis ei töota rinatevaheliste teravuste kadumist, vaid hoopis ümberpöörduvalt — nende süvenemist. On kujundatud uus või õieti uuendatud ja laiendatud vana jõugrupp üliõpilasseltside liidu näol, et kaitsta oma õigusi selles ulatuses, nagu see leitakse õigustatud olevat juba sellesse gruppi organiseerunud üliõpilaste arvu poolest. Organiseerimatud üliõpilased, Tartu keeli „metsikud“, kes senises korralduses täies rahumeeles oma esindajate kaudu kaasa töötasid, kardavad, et neile reformiga ülekohut tehtavat ja on endid seadnud häireseisukorda ega mõtlegi rahuneda enne, kui kõik „hädahud“ on möödunud.“

Edasi juhtkirjanik märgitseb meelte liikvelolekut „Üliõpilaslehe“ ja SELL-konverentsi asjus.

Viimase küsimuse kohta ütleb ta õigusega:

„Pahameeles ei küsita sellest, et konverentsi heakäekäik pole ainult ajutise juhatuse, vaid kogu Eesti üliõpilaskonna nimega seotud. Ajutine juhatatus on siiski ajutine nähtus,

Eesti üliõpilaskond aga jääb. Sellepärast pole mitte ükski, kuidas arenevad tema „välispoliitilised“ asjad.

„Aga kui kord pahane ollakse, siis võib juhtuda, et tehakse kahju iseendalegi.“

Ja leiab lõpuks:

„Nõnda tuleb märkida seda tõika, et üliõpilaskonnas on lahkkelid ja vastolud, mis viimaste aastate jooksul jõudsasti olid kadumas, uuesti hakanud süvenema. Ja seda väljaspoolt üliõpilaskonda tulnud asjaolude tõttu.

Lugu on seda tähelepanuväärsem, et see sünnib, kus ei väsita õhutamast rahvuslikku kokkuhoidmist ja üksmeelt, leplikkust ja tervet vaimu.

See on niisama vastoluline nähtus, nagu heidetakse ette mulkidelegi, et nad rahvustervikluse ajajärgul taotlevat mingit viljandimaalaste hegemooniat kogu eestlaste maal.“

Korporant Rasmus Kangro-Pool kaitseb organiseerimatu, kirjutades:

„Vanasti vene ajal valitses Tartu lihtinimeste keskel usk, et musta tekliga rebane korporatsioonis, vene mundriga üliõpilane ja ühtlasi iga lihtriietuses üliõpilane ei ole veel päris-üliõpilane — värvides korporant oli üliõpilase tippsaavutus. Muidugi oli see puhas ekslik arusaamine. Nüüd meie juures enam niisugust eksiarusaamist ei ole. Nüüd aga peame kõigiti hoiduma, et meie juures mõjule ei pääseks teisi eksitavaid mõõdupuid ja aluseid, mis o r g a n i s e e r i m a t u t e k a a d r i seaks piiratute ja kitsendatute seisukohale. Meie noored haridusejüngrid suruvad endid üli-

koolini raske vaeva abil keset suurt kehvast. Enamikule neist on kehvas ainukeseks saatjaks. Sama kehvas on enamikule üldseltsiliseks ka ülikooli päivil. Julgen uskuda kui vana üliõpilane, et organiseerimatuiks peamiselt ei jääda mitte milgil põhjusel, vaid et aineiline seisukord teeb selleks takistusi, võtab lusti ära, kohustab tööle leivateenimiseks sageli väljaspool Tartut, ja kohustab kiirele vaitsele õppetööle.

Suur hulk üliõpilasi jääb intiimorganisatsioonidest eemale ka sel põhjusel, et nad eelistavad iseseisvaks jäämist mõttelt ja tahetelt. Organisatsioonid teevad mõtteid, vähemalt seisukohtade pidamisi sageli rohkem kohustuslikuks, kui seda kõik suudaksid taluda.

Üliõpilase elu on kõige soodsam aeg selleks, et kujuneda iseteadlikuks isiksuseks. Meie ei tohi selles halba näha, kui paljud selleks valivad jäämise organiseerimatuks.

Kui üliõpilaskond vajab õiglast ja head edustust, tuleks neile organiseerimatuile kindlustada mõningal moodusel üheväärne seisukord edukonnas. Üks vajaline samm selleks on, et neid mitte edustusest eemale ei lülitataks, vaid et neile proportsionaalselt nende arvule antaks esindajate kohti edustuses. Nii toimuks tasakaal ja õiglane üksmeel tunne tulevases üliõpilaste parlamendis. Lisan juure, et olen ise korporant, aga võtan organiseerimatute kaitseks sõna selleks, et üliõpilaskonna praegused ärevused laheneksid vajalise tulevase sõbraliku läbisaamise suunas. Peetagu meele, et sõbralikkus ja sellel pinnal arendatud töö on võimalik vaid nende juures, kes on tunnustatud üheõiguslikeks.“

Tartu üliõpilassegakoor Petseris

Oma 43. kontserdi andis Tartu Üliõpilassegakoor pühapäeval, 7. märtsil s. a. Petseri maleva staabis.

Tavaliselt oleme harjunud nägema Üliõpilassegakoori suuremas koosseisus, kui juttu on kontserdiga esinemisest. Seekord oli aga lauljatepere kasinam: naishääldes 32 ja mehi vaid 15.

Traditsiooniline „Gaudeamus“ kontserdi algul viib kontserdi kohta küllaltki rohkearvulise kuulajaskonna lauljateperega niivõrd tihedasse kontakti, et vaimustus pakutava kontserti eest ei lase end kaua oodata.

E. Võrgu „Tervituslaul“ avalaununa ja J. Vitols'i „Valgusloss“ ei

suuda küll veel küllaldaselt pakkuda nimetamisväärsset. Kooris on märgata teatud ebalevust, samuti ebapuhtust ja meeshääldete karedust.

A. Topmani „Meil aia äärne“ puhuks aga koor näikse olevat oma esialgselt rammestusest ning kohanematuses toibunud ning laul pääseb tütavana päris meeldivalt esile.

Teenitult soe vastuvõtt toob laulu kordamisele, mis õnnestub kunstiliselt juba kõigiti vastuvõetavalt. Eriti võis kordamisel nautida sopraanide meeldivat ühtlust pianissimos, samas ka sulavat sonoorsust. E. Gennetz'i „Terve Suomeni maa“ juba oma ülesehitusliku karmusega ei lase sel lau-

lul vist kunagi saada soojustsütitavaks. Ka nüüd ei pakkunud selle ettekanne nimetamisväärsset. Samuti mõjus segavalt jõulise fortissimo intonatsiooniline ebapuhtus. K. Kažocinš'i „Kui luiged“ saavutas jälle oma õigustatud edu ja siin tuleb naishääldetele öelda siiras tänu ühtlase ning hingestatud tõlgendamiskuse eest. Meeshääldetele, eriti bassidele peab aga laulu kordamisel sooritatud eksimuste eest ka midagi ütlima, kuigi see ei saa olla kiitus. Siis A. Järnefeldt'i „Aja lained“ ja edasi „Temeš kaldal“. Viimane ungari rahvaviisina oma sünkopiliselt rütmiga on Üliõpilassegakooril tavaliselt alati olnud selleks õigeks ventiilik, mille kaudu

üliõpilasnooruse sisemine tuli ning särtsukus oma õige tooni ning avalduse õieti leiabki. Nüüd aga ei suudetud selle lauluga küündida säärase jõulisuse ning hoogsuseni, mida üliõpilassegakoorilt oleme kuulnud varemini.

Kontserdi teises osas kuulsime väheütlevalt E. Aava „Nooruse aja“, edasi M. Saare „Luule“ ja „Lõppeks“, mis samuti ei saavutanud erilist hoogu ning ilmekust. Edasi E. Võrgu „Lauliku kodu“ aga seevastu oli kuulajaskonnale kõrvapärasemaks kuuldepalaks. Koor saavutas siin juba niisuguse kõrguse, mis annab tunnustust mitte üksnes koori välisest, vaid ka tõhusast seesmisest distsipliinist, samas ka saavutusvõimeist. Igatahes see laul oli esituselt kogu kontserdi kaunimaks palaks. Kaunilt ja puhtalt

kõlasid ka M. Lüdigi „Mets“ ja E. Oja „Laulik“.

Seega oli kontserdi kava küll läbi, kuid koor oli oma hinnatava esinemisega suutnud publiku kaasa tõmmata ja nõnda tulidki veel lisapalad, esiteks A. Läte „Pilvedele“ ja siis „Eesti lipp“, millest aga viimase esitus jäi kahvatuks.

Üldkokkuvõttes võib kontserdiga täielikult rahule jääda. See puudujäämine, millest meeshääle puhul algul oli juttu, kontserdi lõpupeole vähenes tunduvalt. Ometi peab ütlema, et meeshäältelt, aga eriti just bassilt, oleksime oodanud kandvust rohkem. Tenorid, tavaliselt segakooride valulapsed, nüüdseks kontserdil rahuldasiid bassidest enam. Erilist väljapaistvust kooril sedapuhku polnud, kuid üldiselt siiski õnnestunud esinemine.

Kui veel midagi öelda, siis peab ka juhile ütlema midagi sõbraliku nõuande alalt, eriti seepärast, et koorilt forte saavutamine ei tohiks olla saadetud juhi liiga agarast jalaga trampimisest. See mõjub segavalt. Muidu aga juht tegi kõik võimaliku ning koor tuligi jõu- ning võimete-kohaselt kaasa.

Mis puutub õhtu kontserdi järelemisega, siis võisime siin näha akadeemilise pere rõõmurõkatuse ja südamearast. Tantsu, vabaalgatuslikku trio esinemist ja soolotki kooriliikmeilt, sellele seltsiks veel ehtsuseni küündivat tudengilaulu, eelkõige aga rõõmsat olemist tõi Üliõpilassegakoor endaga Petserisse selgi korral. Ja petserlased võivad selle kõige eest olla päris kenakesti tänulikud.

P. Vahi.

Käsipallimeistrid selgumas

A-klassi koropallis meistriks Ü. S. Liivika. B-klassis rühivad meistritiitlile korp! Fr. Liivensis ja korp! Fr. Estica ning naisteste B-kl. E. N. Ü. S.

Üliõpilaskonna käsipalliesivõistlused jätkusid laupäeval 20. veebruaril. Võistluste vastu on märgata aina suuremat huvi, kuna varsti hakkavad selguma loodetavad meistrikandidaadid. Seekordses võistluste kavas oli ette võetud muudatus, kuna E. Ü. S. Põhjala andis loobumisvõidu A klassi korvpallis korp. Fr. Liivensisile, siis mängisid selle asemel B klassi võrkpallis korp. Fr. Liivensis ja korp. Fr. Aeterna. Korp. Fr. Liivensis mängib ilmselt kindlamalt ja võidab game'id 15:11 ja 15:8. Selle võiduga jõudis korp. Fr. Liivensis B klassi võrkpalli finaali, omades seega suuri lootusi tulla tänavuseks B klassi võrkpalli-meistriks.

Järgmistena mängisid A klassi võrkpallis Ü. S. Liivika ja korp. Rotalia. Liivikal on parem surujate- ja platsimäng ning võit tuleb täiesti teenitult 15:9 ja 15:2. Korp. Rotalia langes selle kaotusega järgnevas hooajaks B klassi, kuna ta ei võitnud tänavu ühtki mängu. Liivika on seni kaotuseta, ees seisab äge heitlus Ü. S. Raimlaga.

Õhtu viimases mängus naiste B klassi võrkpallis seisid vastamisi E. N. Ü. S. ja korp. Indla. E. N. Ü. S. esineb tervikuliselt hästi ja võidab praegust meistrit kindlalt 15:4 ja 15:9.

Laupäeval, 27. veebruaril rullusid järjekordsed mängud. Esimestena kohtusid A klassi võrkpallis iga-aastased põlised konkurendid, tänavusel hooajal kaotuseta püsinud Ü. S. Raimla ja Ü. S. Liivika meeskonnad. Võistlus võtab haruldaselt põneva ilme ja ku-

juneb ühtlasi parimaks käesoleval hooajal. Esimese game'i võidab Raimla 15:11, teine game läheb aga sama tagajärjega Liivikale 15:11. Kolmanda game'i alguses juhib Raimla 11:3, kuid Liivika tuleb järele ja seisul 14:13 on õige äge heitlus, Liivikal luhtub 3 servi ja Raimlal õnnestub game'i võita 15:13, seega on Raimla üldvõit 2:1. Liivika lõpetas seega mängude seeria 3 võidu ja 1 kaotusega. Raimlal seisab veel ees kohtumine EÜS-iga, mis leiab aset pärast kevadpühi.

Teises mängus naiste B klassi võrkpallis seisid vastamisi korp. Indla ja korp. Filiae Patriae. Mängu võidab korp. Indla 15:12 ja 15:3. Kummalgi poolel mängisid kaasa A kl. mängijad, korp. Fil. Patriae'! ksv. A. Laanekõrb ja korp. Indlal ksv. E. Soosaar, kes oli eelmisest kindlalt parem.

Ei saa märkimata jätta asjaolu, et B klassis pannakse mängima A kl. mängijaid, vähendades seega tunduvalt teistel organisatsioonidel võidusansse. Ühtlasi aga peegeldub siin jällegi võistlusmäärustiku puudulikkus.

Viimases mängus A klassi korvpallis kohtusid korp. Fr. Liivensis ja EÜS. Mäng kujuneb äärmiselt teravaks, kuna kogu mängu ajal on pooltel vaid paaripunktiline vahe. Poolaeg lõpeb viigiliselt 12:12. Teisel poolajal õnnestub korp. Fr. Liivensisel viimasel minutil minna juhtima 1 punktiga, võites mängu 25:24.

Pühapäeva, 28. veebruari mängudes kohtusid esimestena A klassi

võrkpallis sõprusvõistluses EÜS ja Ü. S. Raimla. Raimlal puudus nende parem suruja ksv! Issak. Esimese game'i võitis kergelt EÜS 15:6. Teine game rullub tasavägiselt, võidab Raimla 15:12, kuid kolmas game on jällegi EÜS-i saak 15:5, seega ka kogu mängu võit 2:1.

Järgmises mängus B klassi korvpalli poolfinaalis kohtusid seni kaotuseta olnud korp. Fr. Estica ja korp. Rotalia. Fr. Estical mängis kaasa Eesti kuulitõukemeister ksv! A. Viiding. Esimese poolaja võitis Fr. Estica 17:9 ja kogu mängu 28:19, jõudes selle võiduga kaotuseta finaali.

Õhtu viimases mängus lavastasid B klassi korvpalli matši Ü. S. Raimla ja juudi ü. ü. Hasmonaea. Raimla on kogu aeg ülekaalus ja võidab teenitult 36:18. Hasmonaea langes selle kaotusega B kl. korvpalli tsüklilt välja.

Laupäeval, 6. märtsil kujunes võistlusõhtu eelmistest seni olnuist seetõttu erinevaks, sest siin lõppes A klassi korvpalli tsükel, selgitades paremuse järjestuse 1936./37. hooajaks.

Esimeses mängus A klassi korvpalli tsükli viimases kohtumises seisid vastamisi korp. Fr. Aeterna ja EÜS. Esimene poolaeg läheb tasavägiselt, võidab Fr. Aeterna 12:10. Teisel poolajal õnnestuvad aeternalaste visked, paraneb ka koostöö ja poolaja lõpuks on kujunenud Fr. Aeterna teenitud võit 35:24.

Kuna E. Ü. S. Põhjala andis viimases mängus loobumisvõidu, siis oli meistritiitel selgunud juba varem ja

selle omandas juba 3-dat aastat järgemööda kaotusega olnud ÜS Liivika. Meistritiitel on õigetes kätes, seda näitab ka ilmselt punktide suhe 143:70 meistri kasuks. Meister mängis järgmises koosseisus: vä ksv! L. Yllõ, tsent. ksv! I. Netliv, pä ksv! J. Rebane, vk ksv! A. Nugis, pk A. Ojari. Teisele kohale platseerus korp. Fr. Liviensis 3 võidu, 1 kaotusega, kolmandaks korp. Fr. Aeterna 2 võidu, 2 kaotusega; neljandaks EÜS Põhjala 1 võidu, 3 kaotusega ja viiendaks EÜS 4 kaotusega, langedes tühtlasi järgmiseks hooajaks B klassi.

Õhtu järgmises mängus kohtusid naiste B klassi võrkpallis korp. Amicitia ja ENÜS. Mängu võidab ENÜS 2:0, kel on loota meistriks tulekut, olles seni kõik mängud võitnud ja kohata jääb veel vaid korp. Fil. Patria'e'ga.

Kuna ÜS. Liivika 2. meesk. andis B klassi võrkpallis korp. Sakalale loobumisevõidu, siis mängisid sõprusvõistluses korp. Sakala ja ÜS. Liivika kombin. meeskond. Võitis Liivika 2:0. Liivika langes B kl. võrkpalli tsüklist välja ja Sakala jõudis poolfinaali.

ao.

Leida Kibuvits: „Kass arvab, et . . .“

Eesti Kirjastuse Kooperatiiv, Tartu, 1936

Leida Kibuvitsa jutustis „Kass arvab, et . . .“ on seeria lugudest ja lookestest, millele sihiks on paljastada inimese valelikkust, mõistmatust, toorust ja egoismi. Kompositsiooniliselt ühendavaks niidiks peab olema „romantiline“ ja heas mõttes seiklushimuline emakass Kukim, kes vahetab oma leivaandjaid rännates majast majja ja tehes tähelepanekuid elunähtusist, alates agulikõrtsist ja lõpetades poetessi salongi ja kirjaniku „prophetikojaga“. Kõikides nendes draamadis ja irooniaga võrtsitatud komöödiats, milliseid autor elavates värvides meie silme ette maalib, on kass Kukimil enamasti ikka pealtvaataja osa. Kord tõmbab ta paralleele inimese ja looma elust, istudes raamatukapi otsas, kord piiludes roheliste kardinat varjust või heites pilku läbi pitsiliste porgandipealiste. Ainult harva laseb Kibuvits kass Kukimil sündmustekäiku aktiivselt kaasa lüüa.

Autor on esitanud elust rea episoodi, mis peavad demonstreerima inimeste õelust ja tigidust. Ja et neid omaette väga kõitvaid pisilugusid siduda üheks jutustiseks, on autor võtnud kass Kukimi ja lasknud ta silme eest mööduda selle juhtumuste-filmi, mille algust ja lõppu seob lugu Emandast. Kibuvitsa teose kompositsiooniliseks puuduseks on, et nendel miniatuuridel

pole omavahel mingit ühendavat sidet, peale kass Kukimi, kes interpreteerib neid sündmusi ja paiguti naiivselt tõmbab paralleele loomade ja inimeste elust. Kui teost võtta miniatuuridekoguna, siis võiks rahul olla. Kuid autor on tahtnud anda jutustist ja teinud pingutusi kompositsioonilise ühtluse saavutamiseks. Romaanilt, aga ka vähenõudlikumalt jutustiselt tahaks nõuda sündmustevoolu kulminatsiooni ja langust, tõusu ja mõõna, ühesõnaga neid pilte üksteisega siduvat joont. Nüüd aga võiksid need lood jätkuda tosinatekaupa, ilma et see jutustise üldilmet muudaks. On ükskõik kui palju juhtumusi veel kass Kukimi silmade eest mööduks, kui palju ta ka veel ulualuseid vahetaks — ta arengukäik ei ole orgaaniliselt seotud nende lugudega. Ta on mõnikord nagu vägivaldselt kaasa kistud oma arvamist avaldama. Ja seepärast juhtub, et jutustist käest pannes mõni kipub ohkama à la Androgüüni seikluste autor: olen väsinud teda (s. o. kass Kukimit) jälgimast.

Ei saa aga salata, et need miniatuurid, need pisilood elust omaette on paiguti väga haaravad, ehkki nad tihti on vaid pealiskaudsed visandid. Sööbub kahtlemata meelde lugu neljast vennast, kes kord armastanud üht ja sama tüdrukut, Luiset, ja kes toorest nisuviinast purju-

jäänutena julgevad revideerida oma mälestust. Samuti haarav on Lõokeste perekonna draama, kus naine ihkab juustukeravärvilist siidpluusi, tütar Ella hapukoort.

Kõik need pisilood paljastavad mustust inimese hinges, kõntsa, mis tihti varjatud kauni koore alla. Isegi parim nende hulgas, Emand, kellesse Kukim on uskunud kui lunastusse, pole lõpuks muud kui edvistav ja egoistlik olend, kelle headus on võlts.

Saagihimu varitseb naise silmades. Noorik vaatab kassipoega isuga: sellest saaks hea diivanikass. Ekstsentriline tahab olla naine, maksu mis maksab. Aprillinaeratusega poetess laseb nälgunud Kukimil oma klaasist piima lakkuda — mitte kaastundest, headusest, oh ei! vaid et teha end huvitavaks, näidata ennast „mõistatuslikuna“. Säravaid hilpe, sätendavat valet — seda armastab naine. Jumala pärast aga mitte lihtsat tõde. Tähtis pole see, mis oled, vaid see, millisenäid. Tütarlaps püüab vagunis lendleva võlliliseemne ja juhib aknast välja, et ta satuks mulda idanema — selle žestiga on ju suurepärane näidata kaasreisijale (muidugi meestele) oma õrna ja emalikku südant. Kultuurses kodus peretiitar kirjutab kiiresti üles kirjanikust külaliselt poetunud huvitava lause, et seda teinekord kasutada seltskonnas — aga muidugi oma vaimukuse demonstreerimiseks.

Palju ja teravat psühholoogiatundmist näitab Kibuvitsa raamat. Eriti naise hinge kurdudes sorides oskab autor hästi valgustada valusat tõtt.

Kibuvits on spontaanne and. Sügavamaks juurdlemiseks ja mõtisklemiseks ei näi tal aga kahjuks olevat veel püsivust. Värvides, lõhnades ja üldse meelelistes muljetes orienteerumises on ta meisterlik, ta tähelepanekud haruldaselt teravad. Tal ei õnnestu aga probleemide lahendamine, ideede läbiviimine. Ta oskab mängida küll muljetega, mitte mõtetega. Filosoferimine tal ebaõnnestub, seepärast jäävad kass Kukimi filosoferingud mamentuks. Kibuvits on enne-kõike maalija, mitte mõtleja. Seepärast psühholoogilised tähelepanekud ei ole Kibuvitsal mitte juurdlemise ja sügava mõtiskluse tulemused, vaid terava silma poolt kinnistatud impressioonid. Neil pole filosoofilist kaalu. Tugeva mõttekultuuri puudumist reedavad mõnedki ebaloogilised.

Käesoleva raamatu miniatuurid on ennekõike maalitud. Joonepeenuse asendab neis värvirikkus ja Kibuvitsa sõnastusstiili värvide-

ja lõhnadeskaalas on lugemata palju varjundeid. Kivid kassi käppade all on lillad, roosad ja lumivalged; kivide vahel mägisibulate hallroheline kerad. Lõokeste pereema igatseb juustukeravärvilist siidpluusi, poetessi juukseis on tumekollast värvivarjundit ja ta värsikogude kõited on sinised ja hõbedased. Sereski kotis on pruunkirjud linnud ja Luise palmik olevat olnud punakuldne. Aga isegi inimeste naeratusi kujutleb Kibuvits värvilistena. Emanda naeratus on hõbehall, nagu värske kala soomustik ja abielurikkuja Kuduri oma sinililla.

Ka lõhnadeskaalas eristab autor palju nüansse. Rahuangel lõhnab kuival, lõhnavad palgid, laud ja laastud. Karusnahad levitavad rukki-jahu lõhna, lõhnavad lepahaod ja tuline telliskivi.

Anditiivsete aistingute vastu on Kibuvits vähem tundelik, aga siiski leidub ka siin peeni tähelepanekuid.

Seesugune hulgaline sensuaalsete aistingute noteerimine võib mõjuda sõnastusstiilis väsitavalt. Palju värve koos annavad lõpuks halli.

K. A. Hindrey: „Urmas ja Merike“ II

Noor-Eesti Kirj. Tartus, 1936

„Urmas ja Merike“ on romaan, mida vist ükski lugeja ei pane käest päris arutlemata ja mõtisklemata. Vahetades esimese kõite teise vastu on põhjust rõõmustada mitmeti. Siin hakkab pikkamisi kaduma peategelase hellitamine autori poolt, mis esimeses tublisti häiris erapoolikut lugejat. Autor võib-olla ei saagi jääda küllalt objektiivseks oma armsamate kujude suhtes, kuid tundub, et Hindrey hoiab algul liiga ühekülgsest Urma poole, laseb teda väga palju üleoletseda ning jaatab kirglikult ka neid oma lemmiku jooni, mida lugeja tahaks võtta kriitiliselt. Sel eesti vanemal on otse mingi suursugususe-hullustus, mis ulatub isegi nii kaugele, et hoolimata autori korduvaist toonitusist, kui vaba on Urmas, lugeja hakkab kahtlema, kas ta ongi vaba mees. Sest ta kardab alandust ja mitteamarokraatsust neivõrd, nagu karta oskab ainult see, kes on juba näinud orjust, tundnud alavärsust ja kadestanud „paremaid“; sest ta on vimma täis, vimma ja sallimatust teissuguste inimeste, jumalate ja rahu vastu. Kuid romaani teise kõite jooksul Urmas muutub — areneb seesmiselt, nagu üteldakse. Ta asjatud katsed organiseerida maakonna-

Autori eelmistes romaanides (näit. Paradiisi pärisperenaises, eriti) oli seda tunda. Kõnesolevas romaanis autor ajab vähem taga stiililisi efekte ja püüab lihtsusele katsudes tasakaalustada mõtet ja muljet.

Dialogis aga ei õnnestu autoril. Dialogi oleks tänuilik kasutada tegelaste karakteriseerimiseks, Kibuvits aga selleni veel ei küüni või ei ole tal selleks püsivust. Kibuvitsa tegelased kõnelevad kõik ühte viisi, nende väljendusis puudub omapära.

Kirjanduslik väärtus erineb maalist ja muusikapalast selle poolest, et ta pole mitte ainult maal ega ainult muusika. Kui Kibuvits suudaks oma loomingu ühendada tugeva mõttekultuuriga oma taidurlikku maali- ja silma, siis alles võiks ta meie proosas anda tõeliselt head.

Lõpuks väärib mainimist, et kaane ja siseillustratsioonid on autor ise teinud. Illustratsioonid reedavad küll diletantlikkust, kuid ei saa tunnustamata jätta Kibuvitsa harrastuste mitmekülgust.

Erna Tilleman.

vanemate abil jõulisemat sõjaväge, panevad ta järele mõtlema — võib-olla tõesti, et viga peitub ka enda iseloomus. Sealpeale Urmas nihkub veidi oma üleolevast tardumusest ning muutub inimlikult huvitavaks.

Hindrey ilmutab küllalt süvenemist muistesse olukordadesse, ta on hoolega sisseelend inimeste psühholoogiasse, mis puutub näit. praegusest hoopis erinevaid sotsiaalseid tundeid. Hästi on esile tõstetud, kuivõrd indiviidi huvid loomulikult ja endastmõistetavalt allusid sugukonna huvidele. Sugukondade uhkuses ja ühtehoius, veretasus, abielu ja armastuse küsimuses see joon leiab küllaldast representeerimist. Ainult ühes, ja nimelt usuprobleemis võib kahelda paiguti, kas autori intuitsioon on eksimatut. Paistab, et Hindrey on liiga kristlane kirjutamiseks paganlusest — isegi nõidu ta võõristab! Mingi vaen „ebaasu“ vastu ei lase tal mõista tarviliku subtiilsusega primitiivset usundit. Nõidadele ollakse nagu harjunud lähenema kas öudusromantikaga või pilkega, ent kumbki viis oleks halvustav suhtumine muistesse. Hindrey on katsumud leida lahenduse seega, et teeb oma nõia- ehk tead-

jast Ülevasest lihtsalt ratsionaalse targa mehe. Aga õnnetuseks ratsionalist ei sobi kuidagi sellesse ajajärku! Nõid, kes näidates oma atribuute — loomatopiseid, kolpi jne. ütleb: „Rahvas muidu ei saa usku“, see nõid pole küllalt antiikne. Ometi autor on andnud oma targale üleloomulikke jõude — nähtavasti päris šarlatani Hindrey tast teha ei tahtnud.

Kuid raamatu teises kõites see proosaline suhtumine ürgusku, tasakaalustub suurel määral. Siin käsitletakse Urma laste esimesi usulisi kogemusi ning alles lastega koos paindub ka autor järgi elama animistliku usundi lapselikku puhtust. Nüüd loodus hakkab elama inimeste meelis, võib otse tunda kuidas puud ja kivid hingavad soojas päikese- paistes ning inimene pole sugugi ainus elava hingeõhuga varustetu maailmas, vaid liigub omataoliste hingesolevuste hulgas.

Hindrey romaani miljöo on viikingiaegne, see on ajajärk, mis ühest küljest vist soodsaim meie iseteadvuse tõstmiseks, teisest küljest aga, vähemalt „Urmas ja Merike“ näitab olukorda, milles meie mentaliteet juba „rootsistunud“, kui nii võib ütelda. Selles suhtes on huvitav kõrvutada Urma iseloomu meie usundi, rahvaluule ja mentaliteedi asjatundlikema uurija dr. Looritsa määratlustega eestipärasest karakterist. Urmal on kõik Looritsa poolt ebaeestiliseks germaanilikuks tunnistatud jooned: ta on äärmiselt aktiivne ja agressiivne, rahuvihkaja, vallutajalik ja paiguti hoolimatu. Ent ta rootsi-imetlus on täiesti teadlik ning küllap Urmas ongi mõeldud esindama tüüpi, kes pole just tüübilisim eestlane. Selle eest ta on täiesti usutav kaju oma ajajärgus.

Raamatu lõppu paigutatud Sigtuna vallutamise mõjub epiloošina, kuna see toimub mitu põlve pärast kõigi peategelaste surma ja nähtud on teda rootslaste seisukohast. Nõnda ajalooline kaugus saab reljeefsemaks, vahepäälne aastaterida nagu rahustaks ja lepitaks.

„Urmas ja Merike“ II hiilgab eriliselt oma looduslähedusega, lakamatut soojust hoovab neist kohtadest, kus Hindrey annab värvikaid pilte merest, soost või metsast. Selles ta on aiva meisterlik.

„Urmas ja Merike“ II on paljusisaldav raamat, mis nõuaks põhjalikumat arutlemist, ülevaatlikku arvustust igatahes on võimatu anda nii lühidalt ja lihtsalt nagu siin.

A. K.

Kaks memuaaride kogu

J. Liiv, *Minu elu ja mälestused*. Hind 3,5 kr. K. R. Pusta, *Kehra metsast maailma*, I. Hind 2,5 kr. Mõlemad Noor-Eesti Kirjastus, Tartu, 1936.

Viimase paari aasta jooksul on meil romaani, luule ja novelli kõrval iseseisva kooha omandanud memuaarikirjandus. Mälestuste kogude kirjutamise on kasvanud rõõbiti ajaloolise romaaniga ning mõlemad näitavad kvantiteeditl pidevat progressi tendentsi. Põhjus mõlemate viljelemiseks sama, ainevald on ju ühine — ajalugu. Paistab aga silma, et oma mälestusi armastavad meil kirjutada esmajoones väiksema nimega tegelased, meie suurematel riigimeestel, kirjannikudelt jne. peame nende mälestuskogusid alles ootama.

Möödunud aasta memuaarikirjandusest võib eriti esile tõsta kahte kogu, J. Liiva ja K. R. Pusta omasid.

J. Liiv ütleb raamatu eessõnas, et ta on tulnud vastu oma sõprade ja tuttavate ammustele soovidele ja on kirjutanud siis oma eluloo ja mälestused. Ning Liiv on võtnud oma ülesannet täie tõsiduse ja asjalikkusega, ta ei ole kirjutanud mitte ainult oma memuaare, vaid ka kogunud oma mälestustele lisaks hulga arhiivmaterjali ja selliselt on kujunenud Liivi mälestustest kultuurilooliselt tõeline väärt-teos.

Käsitlust leiavad kirjaniku kodukihelkond, põlvnemine, lapsepõlv, kooliaastad, edasi iseseisev tegevus õpetajana jne. A. 1880—1913 tegutses Liiv Väike-Maarja kihelkonnas ja neist aastaist saame selle kihelkonna piires Liivi mälestuste kaudu väga huvitava ja kujuka pildi. Mälestuses on joonistatud ka tabavalt hulk tolle-aegseid kohapealseid tegelasi, nagu P. Jakobson, K. Krimm, J. Tamm, M. Kampmann, Juhan Liiv jt. Lisaks kohalikele tegelastele jutustab Liiv veel kokkupuutumistest Kreutzwaldi, Veske, T. Virkhausi, Grentzsteini jt. ning sellega on ta lisanud nii mõningaidki huvitavaid andmeid meie kultuuriloole.

Liiv on elanud üle kaks meie revolutsiooni, 1905. a. Väike-Maarjas ja 1917. a. revolutsiooni Rakveres ja nende sündmuste käiku kirjeldab ta üsna täpselt. Raske on kontrollida, kas mälestused vastavad alati ajaloolistele faktidele ja seda peab ütlemata ka käesoleva kogu puhul. Kuigi Liiv on kõiki jutustanud näiliselt väga tõetruult, siiski ilmselt on ta eksinud lk. 178, kus kirjeldatakse 27. nov. 1905. a. „Bürgermusse“ koosoleku esimest päeva ja kongressi lõhenemise sündmusi — need ei olnud mitte nii, nagu kirjeldab Liiv.

Liivi mälestusi lugedes jääb tema isiku vastu väga sümpaatne tunne,

võib-olla seepärast, et autor ei katsud end kuski esile tõsta, ja eessõnas toonitabki ta veel, et teda on eksikombel kirjanikuks peetud, mida ta iialgi ei ole olnud. Ning nii on Liiv võtnud oma elu-mälestused kokku väikesesse 264-lk. raamatuks, kuna sellevastu mõni teine tegelane oleks võinud samast aimest kirjutada vähemalt kümme sama paksu köidet.

Pusta on oma mälestused kirjutanud hoopis teises laadis, kui seda on teinud Liiv — on oma mälestused küll korralikult läbi mõelnud ja siis jutustab neid edasi väga elavalt ja kindlasti huvitavalt, kuid ei ole oma mälestusi hiljem enam arhiivmaterjali põhjal kontrollinud ja nii leidub selles aastaarve väga vähe, kuupäevi aga mitte sugugi. Lugejale, keda huvitab ainult memuaaride romaaniline põnevus ja ei omista neile kultuuri-ega ajaloolist tähtsust, võib olla selline jutustamine viis plussiks, midu aga mitte. Isiklikult oleks tahtnud küll näha jutustatud sündmuste enam ajaloolist täpsustamist, mis kindlasti ei oleks olnud tööle mitte miinuseks.

Pusta jutustab oma elukäigust alates Kehra metsast kuni maailma ja lõpetab meie Vabariigi loomispäe-

vadega, mil ta asus teele välisdelegatsiooni liikmena. Seega käesolev kogu kujutab mälestuste esimest köidet.

Suurema faktilise eksimusena torakab eriti silma lk. 104, kus kõnelatakse, et tänapäeva SSSR-i riigimees M. Kalinin olnud veel Tallinnas 1906. a. ja organiseerinud s. a. suvel „Pamjat Azova“ mässu. See ei vasta aga ajaloolistele faktidele, sest M. Kalinin saadeti küll Tallinna 1901. a. aprillis, kuid 1904. a. algul areteeriti ja saadeti asumisele Ida-Siberisse. Ta ei vainud 1906. a. kahes kohas elada — nii on see Kalinini oma mälestuste järgi.

Samuti on eksimusi mõningates nimedes, näit. lk. 132 Harintov pro Hiatsintov.

Üldiselt aga nii Liivi kui ka Pusta memuaarid kuuluvad möödunud aasta mälestuskogude paremate ja väärtuslikumate hulka ja need väärivad lugemist. Kui meil viimastel aastatel on huvi ajaloolise lugemismaterjali vastu tõusnud, siis võib kahtlemata palju suurema mõnuga lugeda mälestusi kui enamikke ajaloolisi romaane.

Nende mälestuskogude leidumist akadeemilise inimese lugemislaual võib näha päris hea meelega.

Al. Looring.

Mis teha Mrs. Cheney'ga

Frederick Lonsdale'i komöödia 3 vaatuses. Lavastaja Brian Giffey.

Eesti-Inglise Kultuurühingu näitlejaskonda on Tartus saadud näha paaril korral, viimati 1935 kevadel lustliku „Thark'iga“. Selle „Theatrical Company“ näitlejaskond koosneb õieti asjaarmastajast, ent kui me neid võrdleme 1934. aastal Tartut külastanud „The English Players“ trupiga, siis peame möönama, et nende asjaarmastajalikkus kaaserub tugevasti, suurel määral vastates viimati mainitute erilaadile ja nivoolegi, mida kui soovite, võib nimetada ka inglislukku mängulaadiks. Ainult et Tallinna inglased ja eestlased mängivad rohkem kui seda tegi üleni inglise elukutseline näitlejate trupp.

Frederick Lonsdale'i komöödia „Mis teha Mrs. Cheney'ga?“ käsitleb roimar-naise teed ausa eluni armastuse puhastava mõju all. Väikene poeplika Whitechapel'ist Londonist peab varastama vargabande käsualusena ühe daami hinnalise pärlikee. Vargad mängivad inglise seltskonna ees ta teenijaskonda, ta ise Austraaliast kodumaale naasend daami. Siis tuleb nähtavale mingi don-Juani tüüpi lord, lord Dilling, kellesse armub tulevane varga-preili.

Lord näeb ta plaane läbi, on aga ka ise noorest veetlevast naisest võlut ja takistab ta vargusekatset. Asi saab kõigile teatavaks, sest Cheney ei taha vargust kinni katta õoga, mida ootab teda lord veetma oma man ja viimases vaatuses lõpuks laheneb Mrs. Cheney esimene varguse-lugu rahuldavalt. Seltskond on ühe teise lordi kirja kaudu, millesse mäsist kõikide asjaosaliste nimed ja teise kirja kaudu, millega palund samal daamil kätt — sunnit lasta vargal minna ja kirjade tagasiandmiseks maksma koguni tasu. Cheney ulatab aga katkirebit kirja kui ka tšeki tagasi. Nüüd tahetakse talle avada pood, kuhu kõik lubavad tulla oste tegema, ent lord Dilling otsustab temaga abielluda ja õnnelik lõpp ongi käes.

Iseenesest kaunis filmilise sisuga näidendit lohistavad pisut pikaks inglise seltskonna-komöödiaile nii omased pikad vestlemised. Need teevad komöödia natuke tammuvaks, eriti kuna nood vestlused eestlastest kuulajale ei sisalda tõesti kuigi palju naljakat ega vaimukatki mitte, sest me vajame naeruks märksa roh-

kemat kui inglane, kellele vahel, paistab, piisab sõrme ülestõstmisest, et puhkeda naerma. Kuid näitlejaskonna mõttes oli näidend valit õnnelikult, kuna nõnda saadi seltskonnelda tõsielust lavale.

Ja nüüd veidi mängust. Päätegelane Mrs. Cheyney preili Anni Orase tõlgenduses oli üldiselt üsnagi rahuldav. Oodanuks küll kõigi temale ette saadet kõneluste järgi pisut representatiivsemat, täisealisemat kuju, kuid teistsal just selline habras, süütu ilminguga naine võis meeldida seiklustest karastet lord Dillingile, ja me usume seda tõlgendust kõigi ta väikeste puudujääkidele vaatamata vägagi. Suurepärase koomilise lord Eltoni kuju lõi lavastaja Brian Giffey, kelle koomilist annet võinud imetella juba

„Thark'i“ puhulgi. On lavalist temperamentimisi pisiasjus iseloomu väljakoormisvõimet ja publik kviteeris noid omadusi sageli rõhkava naeruga. Kolmas armastaja lord Dilling — Richard Kinghorn — oli mehi, nagu neid näeme seltskonnas õieti harva: „rikas, tark ja kardetav naistele“. Häid seltskonna daamide tüüpe andsid pr. Astrid Kinghorn oma varjundirikka häälega, Tiina L a n e k ö r b, kelle Joan oli õhtu naistest meeldesõbivamaid, hästi kasvutat ja kombeline Mary — Eva M e r j a m, vanadaamilik mrs Ebley — Josephine S e t h, meest „korrale kutsuv“ mrs. Wynton — Olga S i s a s k. Karaktersest seltskonna eeslit mängis Walter V e r o s, teenritena esinesid suurema-vähema oskusega — Charles Hewer, R. Tor-

met, Karl Selistemägi, lustliku footman-baleriinina esimese vaatuse lõpul — Ronald S e t h, lühikest teenritari osa täitis N. P r o h o r o v.

Lõppkokkuvõte: paistab, et meil hakkab tekkima väike inglise teater. Siin-seal veel asjaarmastajalikkust, veel liig-rohelist, kuid pideva näitetrupi tekkides tasandub kindlasti mõnigi ebakoht. Ja siis — esimese iseseisva oma lavastusena päris hea õhtu. Ants Lauteril ei pruugi oma iseseisvund õpilastest olla häbi. Maksab kas veel märkida, kuivõrt tähtsat eesti-inglise suhete loomisel, inglise kultuuri edasiandmisel on sellised „teatriõhtud“. Õhutust mõnegi keeleõpiks, omat teadmiste süvendamiseks, püüaks sukelduda sügavamalt inglise kultuuri.

Linda Künnapas.

AKADEEMILISI TEATEID

ÜLIKOOI TEATED.

Ülikooli lõpetasid: õigusteaduskonnas — Natalia Beljovsky, Elfriede Juur, Arnold Melts, Gloria Pettai, Aleksander Pettai, Valdeko Ratas-sepp, Irina Ignatjev, Selma Neeme, Richard Niinemann; majandusteaduse osakonnas — Martin Rõigas, Aleksander Saar; filosoofiateaduskonnas — Maria Irt, Olga Linnus, Axel Kutti, August Palm, Liidia Pintmann; arstiteaduskonna farmaatsiaosakonnas — Rita Amon; põllumajandusteaduskonnas — Aleksander Adoan, Elmar Aidas ja Valter Soo; mat.-loodusteaduskonnas — Margarethe Leyst, Erika Leyst.

UUS MAGISTER.

Magister agronomiae diplomini omandas Elmar Jaska (magistritöö: Talundite turutoodangu areng Eestis 1925/26 — 1933/34).

Usuteaduskond on asunud vaba süstemaatilise usuteaduse professori ja samuti vaba võrdleva usunditeaduse dotsentuuri täitmisele. Ülikooli Valitsus kinnitas nende õpekohtade täitmisele asumise algtähtpäevaks 6. märtsi s. a.

Edasi kinnitati ametisse füüsika instituudi vanem ass. E. Aruja ja aj. abijõud E. Lannuste, V. Otsman, H. Torgreen; met.-obs-i abiasistent L. Prants.

Mag. phys. A. Altma'le pikendati välismaist stipendiumi füüsika alal; drnd. med. vet. R. Säre kinnitati teaduslikuks stipendiaadiks hobuserau-tuse alal.

Mag. theol. A. Vööbus ja V. Poska-Grünthal kinnitati edasi diplomitud edasiõppijateks, esimene ajaloolise usuteaduse, teine administratiivõiguse alal.

Günekoloogia ja sünnitusabi professori täitmisele asumise tähtpäevaks kinnitati 20. veebr. s. a. Professor vabanes prof. J. Miländer'i vanaduspiiri kättejäudmise tõttu.

Lausanne'i ülikool pühitseb 3.—5. juunini s. a. oma 400-aastast juubelit, millest palub osa võtta Tartu ülikooli esindajat.

AASTAPÄEVAL HELSINGIS.

Helsingis viibis Varsinais-suomalainen Osakunta aastapäeva pidustusel 19. märtsil korp! Rotalia esindaja ksv! M. Rebane. Korp! Rotalia ja Varsinais-suomalainen osakunta on sõpruslepinglased.

AKADEEMILINE KOHUS ISTUB.

Akadeemilise kohtu järjekorraline istung peeti 20. märtsil, kus arustel oli üliõpilasjade prorektori poolt edasi antud üliõpilase K. Säinase asi.

Üliõpilaskonna esindajateks on kohtuistungul ksv!! Kopperman ja Maiste.

KÜLALISTEADLANE PRAHAST.

Tartus viibis ülikooli filosoofiateaduskonna külalisena Praha ülikooli Vana-Idamaa ajaloo prof. Bedrich Hrozny. Ta pidas aulas kaks saksakeelset kõnet oma uurimustest hетиidi kiilkirjade kohta.

KARTELL EKL-iga.

Tallinna korporatsioon Tehnola on soovi avaldanud E. Korporatsioonide Liiduga kartell-lepingu sõlmimiseks. EKL'is on küsimus põhimõtteliselt jaatavalt otsustatud.

KORP! FRAT. TARTUENSIS KANDIDEERIB EKL'i.

Korp! Fratertitas Tartuensis pühitsete 13. ja 14. märtsil oma 8. aastapäeva. Pidustustel viibis ka sõpruslepinglase Kymenlaakson osakunta esindaja üliõpilane T. Lah-tinen.

13. märtsil oli korraldatud perekonnaõhtu, järgmisel päeval koosolekud, aktus ja õhtul vennastus. Aastapäeva pidustustest võtsid osa ka ELK esindajad ning EKVL esindaja.

Korp! Frat. Tartuensis on, nagu teatavaks saab, kandideerinud EKL'i astumiseks. Korra kohaselt on kandideerimise aeg pool aastat, mille järele võib teostuda liitu vastuvõtt.

Olgu nimetatud, et 1932. a. on EKL'i ja korp! Frat. Tartuensise vahel kartelleping maksev.

463 ÜLIKOOLIHARIDUSEGA TALUPIDAJAT.

Viimase rahvaloenduse andmetel (Riigi Statistika Keskbüroo kuukirjas) on maal elavaid kõrgema haridusega talupidajaid 463. Neist on kõrgema kooli lõpetanud 127, mitte-lõpetanud on 336. Arvestatud ei ole linnaselavad taluomanikud, kes enamusis ise talu ei pea.

Loenduse andmeil kõrgema haridusega taluperemehi oli suuremal arvul Valga-, Tartu-, Viljandi- ja Harjumaal.

KORP. ROTALIA KEVADKOMMERSS TALINNAS.

Korp! Rotalia pere pühitses kevadkommerssi 20. ja 21. märtsil Tallinnas, Tallinna koondise ruumides. Tartust sõideti kommerssile ühiselt.

ÜLIÕPILASSÖÖGIMAJAS KINNINE RIIDEHOID.

Üliõpilassöögimaja riidehoid on ümber korraldatud nii, et kella 12—6 päeval on ainult kinnine riidehoid, milleks on juurde võetud veel kolmas riidehoidja. Riidehoiu ümberkorraldamine on tingitud üliõpilasmajas ette tulnud vargustest.

PINGPONGIS EÜS VÖITIS LIIVIKA.

Ping-pongi interclub võistlusel EÜS ja ÜS Liivika vahel 7. märtsil kahekümneviiie-mängulises matshis võitis EÜS 5:20. Seni oli ÜS Liivika meistriks.

SÖPRUSLEPINGLASTE AASTAPÄEVAL.

Korp. Frat. Estica esindajad viibisid sõpruslepinglase Läti korp. Letonia aastapäeval 19. veebruaril Riias. Samuti viibisid korporatsioonil esindajad 20. veebr. Helsingis Savolainen Osakunta aastapäeval.

5 ÜLIÕPILAST ROOTSIS.

22. veebr. asusid Rootsi teekonnale 5 majandusteaduse üliõpilast, kes võtavad osa koos Läti ja Leedu üliõpilastega Põhjamaade Üliõpilaste Liidu poolt korraldatavatest kursustest. Kursustele sõitvate üliõpilaste juhiks oli A. Horn.

EKL 22-AASTANE.

Oma 22. aastapäeva puhul asetas Eesti Korporatsioonide Liit 13. märtsi õhtul Kalevipoja sambale Vabadussõjas langenute mälestuseks pärja. Pärja asetamiseks oli samba juurde rivistatud aukompanii korporatsioonide (4.) malevkonnast koos orkestriga. Asetasid pärja sambale E. K. L. esimees üliõp. Joh. Pedak (korp! Rotalia) koos Vilistlasko-

gude Liidu — EKV'L'i esimees vil. dr. med. H. Normaniga (korp! Revelia). Teised EKL'i kuuluvate korporatsioonide esimehed rivistusid vaikseks sündmuseks samba ette. Pärj asetati ilma kõnedeta, orkestri mängides koraali „Jumal Sul' ligemal.“ tõrvikute valgel.

Sündmust jälgis rohkesti rahvast.

Ü. S. CONCORDIA 14-AASTANE.

13. ja 14. märtsil pühitses Ü. S. Concordia oma 14. aastapäeva. Aastapäeva pidustused algasid laupäeva õhtul koosviibimisega kutsutud külalistele. Järgmisel päeval peeti seltsi ruumides keskpäeval aastapäeva aktus ja koosolekud.

Aastapäev lõppes koosviibimisega.

UUED DEKAANID TÖÖS.

1. märtsist asusid ametikohuste täitmisele ülikooli kolme teaduskonna uued dekaanid ja sekretärid: Õigusteaduskonnas dekaan prof. Maim ja sekretär prof. Kristal, arstiteaduskonnas dekaan prof. V. Vadi ja sekretär prof. E. Veinberg, loomaarstiteaduskonnas dekaan prof. K. Saral ja sekretär dotsent J. Kaarde (endine) ja usuteaduskonnas sekretär prof. V. Martinson.

ÜLIÕPILASSEGAKOOR ARENEB.

28. veebr. andis Üliõpilassegakoor ülikooli aulas oma 42. kontserdi.

Arvustus märkis sel puhul, et koor on muutunud vähemaks, kuid kvaliteedilt tundub see olevat kasulik.

AK. LOOMAAARSTITEADUSLIKUL SELTSIL UUS JUHATUS.

AK. Loomaarstiteadusliku Seltsi aastakoosolekul valiti kauaaegse seltsi esimehe prof. A. Laasi asemele dots. dr. med. vet. J. Tehver. Teisteks juhatusel liikmeteks valiti üliõpilased Daniel, Parve, Riivik ja Kunts.

KINK HOLLANDIST.

Hollandi paleontoloog J. H. Bonnema annetas Tartu Ülikooli Geoloogia Muuseumile oma kogud Kukruse lademetest ja kivindite kogu Gotlandi saarelt.

Seega saab muuseum Euroopa parima kivindite kogu.

J. H. Bonnema on esitatud Loodusuurijate Seltsi auliikmeks valimiseks.

ÜLIKOOLI JA T. INSTITUUTI 730 UUT.

Lehtede teatel kavatsesid Tartu Ülikooli ja Tehnika Instituuti võtta sügisel vastu 730 uut üliõpilast.

Tänavu kevadel lõpetavat gümnaasiume umbes 1500 õpilast.

J. SIMM AUJUHATAJA.

AK. Meeskoor valis koori asutaja ja auliikme maestro Juhan Simmi koori aujuhatajaks.

TUNNUSTUS PROF. J. MARKILE.

Tartu Ülikooli soome-ugri keelte professor dr. phil. Julius Mark on valitud Ungari Keeleteadusliku Seltsi auliikmeks.

Prof. J. Mark on alates 1933 ka Ungari Teaduste Akadeemia liige.

Soome Kalevala Seltsi aastakoosolekul valiti prof. J. Mark ühingu välismaiseks liikmeks.

KORP! INDLA 13-AASTANE

Korp! Indla pühitses 5. märtsil oma 13. aastapäeva.

Pidustused algasid vaikselt õhtuga ja jätkusid 6. märtsil perekonnaõhtuga Üliõpilasmajas. 7. märtsil oli ühine lõuna Üliõpilasmajas, koosolekud ja töötusprotseduur.

KÜLALINE ROOTSIST.

AK. Rootsi-Eesti ühingu külalisenä viibis Tartus Göteborgi vanade keelte filoloogia professor Wilhelm Lundström.

Prof. W. Lundström, kes ka varem Eestis viibinud, esines 4. märtsil loenguga „Rootsi keelest ja rootslastest väljaspool kodumaad“.

ÜLIÕPILASSELTSIDE LIIDU JUHATUS.

Vastasutatud Eesti Üliõpilasseltside Liit pidas 7. märtsil kell 12 päeval Eesti Üliõpilaste Seltsi ruumides esimese koosoleku. Koosolekut juhatas T. Maim (EÜS) ja protokolleeris W. Raidel (ENÜS).

Üliõpilasseltside Liidu juhatusesse valiti: esimeheks H. Mark (EÜS (Vejesto) ja juhatusel liikmeteks O. Annus (EÜS), A. Toom (ÜS Ühendus), H. Hagar (EÜS Põhjala), S. Tiideberg (ENÜS Ilmatar), V. Raidel (ENÜS), V. Niilus (EÜS Liivika), J. Seero (ÜS Raimla) ja J. Sester (ÜS Concordia).

Juhatus jaotas ametid omavahel ära järgmiselt, peale esimehe, kes kohe nõukogu poolt valiti. Abiesimees O. Annus, sekretär V. Raidel, abisekretär H. Hagar, laekur J. Seero, ja teised ametita juhatusel liikmed. Revisjonikomisjoni valiti J. Kõks (ÜS Raimla), A. Uibo (ÜS Ühendus) ja Kalkun (ÜS Concordia).

SOOME-EESTI ÜHINGUL UUS HATUS.

Soome-Eesti ühingu Helsingis valis oma aastakoosolekul Soome vabariigi presidendiks valitud senise esimehe K. Kallio asemele esimeheks prof. A. Tallgreni. Teisteks juhatusel liikmeteks valiti abiesimeestena dir. M.

Honkajuuri ja kohtuminister M. Kekkonen, sekretäriks pr. dr. Elsa Enäjärvi Haavio.

ITAALIA ÜLIÕPILASKONNA TEGELANE TARTUS.

Märtsikuu alguspäevil, 9.—14. viibis Tartus „Gruppi Universitari Fascisti“ esindaja Cav. dr. M. Barilli, kes tuli siia Soomest ja tutvus meie üliõpilaseluga ning üliõpilaskonna korralduse alustega. Ta on varemgi Eestis käinud, nimelt pärast CIE kongressi, mis peeti Riias 1932. a. Nüüd kogus dr. Barilli andmeid kirjutisteks Eesti üliõpilaselu üle, kuna tema sõit toimus Itaalia üliõpilaskonna häälekandja ja ühe Bologna suurema päevalehe ülesandel, millede toimetuste liige on külaline.

SUUSAVÖISTLUSED ÜLIÕPILASKONNAS.

Üliõpilaskonna kehalise kasvatususe toimikond korraldas üliõpilaskonna suusavõistlusi.

Võistused 10 km. meest. ja 3 km. naistele, mis peeti Tähtvere mõisa taga, olid 23. veebr. Tagajärjed kujunesid järgmisteks: 1) A. Schnicker (Karmo) korp! Frat. Livienisest — 51:45; 2) Aavik org-imatu — 53:57; 3) K. Kallas, korp! Ugalast — 54:47; 4) G. Oja — EÜS Põhjalast — 56:50; 5) A. Keerd EÜS Põhjalast — 57:12; 6) G. Mölder, org-imatu — 58:59.

Org-ide järele esimene korp! Frat. Livienisest, teine org-imatud.

Naistest võistles Erika Luud, ENÜS-ist, suusatahes 10 km. meeste rada hea ajaga 1 t. 20 min.

7. märtsil Elvas peetud 18 km. suusatamisvõistlusel, millest osa võttis 9 meest, olid tulemused järgmised: 1) Karmo (Schnicker) korp! Frat. Livienisest — 1:32; 2) Keerd, ü. s. Põhjala — 1:33.40; 3) Haller, korp! Frat. Livienisest — 1:7; 4) Pensala, korp! Rotaliast — 1:46,35; 5) Pirnipuu, ü. s. Ühendusest — 1:48; 6) Mikheim, EÜS — 1:51,37; 7) Arpo, org-imatu — 1:52,17; 8) Linnamägi org-imatu — 1:55,03.

14. märtsil kavatsatud 30 km. suusatamise võistlus Elvas tuli edasi lükata. Nähtavasti jääb võistlus sel distantsil pidamata.

SOOME-SAKSA ÜLIÕPILASSUHTED SÜVENEVAD!

Soome lehtede teatel on sõlmitud kokkulepe Helsingi ülikooli ja Saksa Marburgi ülikooli vahel stipendiaatide vahetuse asjus. Kokkuleppe ko-

haselt võivad 5 Helsingi ülikooli üliõpilast õppida sügisest alates Marburgis, kuna marburglasi Helsingisse võib tulla 3—4. Stipendiumide suurus ulatub ülespidamiskulude katmiseni ja ülikooliõpetus on mõlemal poolel tasuta, reisikulud jäävad aga sõitjate kanda. See on esmakordne juhus, kus Helsingi ülikool teostab stipendiaatide vahetust mõne välismaa ülikooliga. Varem sündis see kas valitsuse või üliõpilaskondade abil.

„Ylioppilaslehti“ andmetel Helsingi üliõpilaskonnal on omakorda kokkulepe Königsbergi üliõpilaskonnaga. Igal aastal õpivad seal 2 soomlast ja vastutasuna Helsingis 1 sakslane. Warem oli juba vahetuse alusel üks riigistipendium Soome ja Saksamaa vahel. Nüüd poolitati soomepoolne stipendium ja läinud sügisest alates viibivad selle abil 2 sakslast Soomes. Nimetatud poolitamine toimus vastutasuna Soomele juba aastate jooksul antud Saksa „Humboldt“-stipendiumide eest, mida kasutasid nooremad teadusemehed kümnekond aastat.

Lisaks stipendiumidele on õige elav ka üliõpilasvahetus Saksamaaga. Soome Üliõpilaskondade Liidu 10. aastapäeva puhul antud seletustest ilmneb, et see algas läinud aastal ja tänavu loodetakse suurendada üliõpilasvahetust, saates Saksamaale 7—8 tehnika- ja 3 kaubateaduse üliõpilast. Samast aruandest selgub veel, et Königsbergi üliõpilaskond on saatnud Soome kaasvõitlejatele mitu küllakutset ning ette olevat teada 50 Ida-Preisimaa üliõpilase ekskursioon käesoleval sügisel Soome. Olgu nimetatud ka „Nordische Gesellschafti“ otsus, millega president Svinhufvudi 75 a. sünnipäeva puhul asutati erikapital, millest jagatakse igal aastal üks 3-kuune stipendium soome uurijale.

ORGANISATSIOONIDE ESINDAJATE KOOSOLEKUD SELL KÜSIMUSTES.

SELL 14. konverentsi eeltööde tegemiseks kutsuti Aj. Üliõpilaskonna juhatuse soovil üliõpilasprorektori poolt 10. märtsiks kokku organisatsioonide esindajate koosolek.

Koosolekul, mis peeti ülikooli nõukogu saalis, ei saadud küsimuse kohta kokkulepet ning otsuseid ei tehtud, kuna organisatsioonide esindajatel ei olnud ka volitusi.

Teine koosolek samas küsimuses peeti Aj. Üliõpilaskonna juhatuse poolt 16. märtsil üliõpilasmajas, Edustuse saalis.

Pärast pikki vaidlusi komisjoni

kompetentsi kohta selgus, et üliõpilasseltsid ei võta loodava eeltööde komisjonist osa. Komisjoni tööst osavõttust keeldus ka organiseerimatute üliõpilaste esindaja.

Kuna kokkulepet ei saavutatud, siis moodustasid mees- ja naiskorporatsioonide ning vähemusrühvete esindajad SELL-konverentsil korraldamise töödeks 6-liikmelise komisjoni, kuhu valiti I. Elken (korp. Vironia), H. Kirsiväli (Frat. Tartuensis), A. Jaik (naiskorp. India), D. Perepletshikov (Frat. Aeterna), naiskorp. Filiae Patriae esindaja ja 6. nda liikmena Tallinna üliõpilaskonna esindajana V. Nömm (EÜS Põhjala Tallinna osakond).

Komisjoni esimesel koosolekul 17. märtsil selgus, et korp. Filiae Patriae esindajaks on ksv. Pedaja. Komisjoni juhatajaks valiti ksv! Elken ja sekretäriks ksv! Jaik.

Üksikute erikomisjonide moodustamine otsustati lükata edasi seni, kuni SELL-i keskbüroo istangul 21. märtsil 1937 selguvad Soome, Läti ja Leedu üliõpilaskondade seisukohad konverentsi aja ja sisustamise suhtes.

Komisjon asus seisukohale, et SELL-i konverentsi sidumine juuni algusel toimuva Balti nädalaga pole otsustarbekas. Otsustati pooldada SELL-i konverentsi korraldamist varasemal ajal, mil veel üliõpilaskondlik elu aktiivselt avaldub. Samal koosolekul koostati ka esialgne SELL-i konverentsi kava ja sisustamise üldkava ühes vastavate kalkultatsioonidega.

Üksikasjalik ja suurem töö algab komisjonil peale SELL-i keskbüroo istungit, kuna seal selguvad Soome, Läti ja Leedu üliõpilaskondade seisukohad väljatöötatud kavade suhtes.

SELL KESKBÜROO TÖÖL.

SELL keskbüroo astus järjekordseks istanguks kokku Tartus 21. märtsil.

Päevakorras olid: 1. büroojuhataja aruanne, 2. SELL põhikiri teisel lugemisel, 3. teemad ja määrused auhinnatöödeks, 4. CIE küsimusi, 5. üliõpilasajakirjade kaastööliste võrgu ja nende tasu küsimus, 6. revisjoni komisjoni valimine, 7. SELL üliõpilaskondade raamatukogud, SELL maade kirjanduse seisukohalt, 8. SELL üliõpilaste soodustused, 9. SELL esivõistluste avatseremonii ja protokolleerimise küsimus, 10. spordiaubumi korrektuur ja kalkultatsioon, 11. 1937./38. a. eelarve, 13. SELL konverents ja päevakord, 14. kohalalgatav küsimus.

SELL konverents otsustati pidada 28. IV — 1. V 1937.

Ilmub 13 korda aastas. Tellimishind 3 krooni aastas, 1¹/₂ krooni semestris.

Pea- ja vastutavtoimetaja: V. Pärtelpoeg.

Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus.

Tegevtoimetaja: Jaan Ots.

Toimetuse aadress: Tartu, Üliõpilasmaja.

Sp. Hindususselts "Eesti"

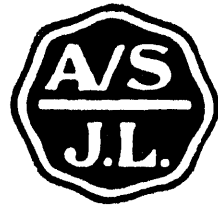
Kevadel on

„CEDRESAN“

KREEM ja SEEP

parimaks kaitseks

tedretähtede vastu!

A/s. Prov. J. Lill — Tartu

SÖÖGISAAL

„KOIT“

OLEN AVANUD

FOTO-ATELJEE

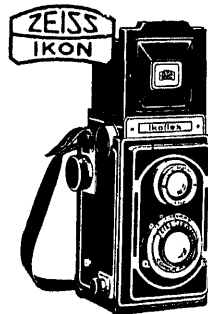
TARTUS, AIA TÄN. 3.

- Uuesti remonteeritud ruumid.
- Avar ateljee, kohane suurte gruppide pildistamiseks.
- Piinlikult hoolikas amatöörtööde täitmine.
- Ilmume igal ajal väljakutse korral.

Lootma jäädes peatset külastamist

Aug. Kunimägi.

Meie fotoosakonnast

leiate suures valikus tuntud

ZEISS-IKON

kui ka teiste vabrikute

*fotokaameraid,
plaate,
pabereid,
fototarbeid.*

Fotoamatöörtööde vastuvõtmine

Soodus järelmaks

Vidrik Särg & Ko.

Tartu, Võidu tän. 10, telef. 78

Kevadhooajaks

suurepäraseid moodsaid daamide

- ◀ käetaskuid, rahakotte,
- ◀ portfelle, kohvreid,
- ◀ kunstkäsitöid, albumeid,
- ◀ aadresskaasi jne.

suures valikus odavate hindadega

soovitab

O. Zimmermann

Tartus,

Suurturg nr. 4.

Tallinnas,

Harju tän. nr. 34.

Pärnus,

Kalevi tän. nr. 41.

HOOAJA VALMISRIIDEID

o s t a t e

AUGUST
VALDSONI

valmisriiete ja tellimiste ärist

Tartus, Aleksandri nr. 1, telefon 12-66.

KÕRGE KVALITEET!

ODAV HIND!

MOODNE LÕIGE!

AKADEEMILINE KOOPERATIIV

TARTU, Ülikooli 15, telefon 63.

TALLINN-KOPLI, Tehnikainstituudi hoone, tel. Kopli 36.

*

*Akadeemilise pere erinõudeid kõige mitmekesise-
mail aladel rahuldav ja teeniv ühissetteõte.*

*

Iga akadeemilise pere liige teotseb oma ja akadeemilise pere huvides, kui ta

- ostab omale tarvismineva Akadeemilisest Kooperatiivist;
- astub Akadeemilise Kooperatiivi liikmeks.

Heleõlled

PILSEN JA GLADIAATOR

karastusjoogid

JÜRIJOOK JA SOODA

tumeõlled

TÕMMU HIID JA PORTER

ning loomulikud

MAHLAJOOGID

on akadeemilise pere

traditsioonilised joogid

A. Le Coq
